

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona – Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članom 12. Odluke o preuzimanju prava i obaveza osnivača i usklađivanju organizacije poslovanja Javne zdravstvene ustanove Kantonalni zavod za borbu protiv bolesti ovisnosti („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 11/12), na prijedlog Ministarstva zdravstva, Vlada Zeničko-dobojskog kantona na 146. sjednici, održanoj 07.06.2018. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prima se na znanje Izvještaj o poslovanju Javne zdravstvene ustanove Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona za 2017. godinu.

II.

Izvještaj iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____/18.

Datum, 07.06.2018. godine

Z e n i c a

PREMIJER

Miralem Galijašević

DOSTAVLJENO:

1x Stručna služba Skupštine,

1x Ministarstvo zdravstva,

1x Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona,
putem ministarstva

1x a/a.

JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA
ZAVOD ZA BOLESTI OVISNOSTI
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

Zenica, Aska Borića 28.
Tel. 032 244 544, 032 201 320,
032 201 321, Fax: 032 201 322.
www.zedo-ovisnost.ba
e-mail zdkovisnosti@bih.net.ba

IZVJEŠTAJ O POSLOVANJU

**Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona
za 2017.godinu**

Zenica, februar 2018. godine

Sadržaj

I U V O D	4
I 1. JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA ZAVOD ZA BOLESTI OVISNOSTI ŽE-DO KANTONA	4
I 2. INTERNI PRAVNI AKTI ZAVODA	4
I 3. MISIJA	5
I 4. VIZIJA	5
I 5. CILJ I STRATEŠKI PRINCIPI RADA ZAVODA	5
I 6. DJELATNOST ZAVODA	6
I 7. ORGANIZACIJA I RAD ZAVODA	6
I 8. FINANSIRANJE ZAVODA	7
I 9. KADROVSKA STRUKTURA ZAVODA	7
I 10. RADNO VRIJEME ZAVODA	8
I 11. PROSTOR ZA RAD ZAVODA	8
I 12. STRUČNA EDUKACIJA UPOSLENIKA, UČEŠĆE NA SEMINARIMA	8
I 13. AKAZ	9
I 14. MJERE ANITKORUPCIJE	9
II ODJELJENJE ZA PREVENCIJU	10
II 1. UVODNE NAPOMENE	10
II 2. EDUKACIJA UČENIKA OD 13 DO 18 GODINA	10
II 3. EDUKACIJA VIJEĆA UČENIKA – VRŠNJAČKA EDUKACIJA	11
II 4. EDUKACIJA RODITELJA	11
II 5. KONTINUIRANA EDUKACIJA UČENIKA	12
II 6. TRENING STRUČNOG OSOBLJA	12
II 7. EDUKACIJA IZVIĐAČA	12
II 8. EDUKACIJA RADNIKA	13
II 9. KONTINUIRANA PREVENCIJA I PROMOCIJA PUTEM INTERNETA	13
II 10. EDUKACIJE I STRUČNI SKUPOVI	14
II 11. EDUKACIJA STUDENATA	14
II 12. PROMOTIVNE I IZDAVAČKE AKTIVNOSTI	14
II 13. BIBLIOTEKA	14
II 14. PRIPRAVNIČKI I VOLONTERSKI STAŽ	14
II 15. ISTRAŽIVANJA	15
II 16. SARADNJA SA MEDIJIMA	18
II 17. KAMPANJE:	18
II 18. SARADNJA SA UDRUŽENJIMA	19
II 19. RAD SAVJETOVALIŠTA	19
II 20. PREVENTIVNA POLITIKA	19
II 21. JAVNE LIČNOSTI	20
II 22. PROJEKAT „EDUKACIJA MLADIH EDUKATORA MEDICINSKE ŠKOLE ZENICA“	20
II 23. SARADNJA SA SOS DJEČIJIM SELIMA U MAGLAJU	20
II 24. UČEŠĆE NA INTERSEKTORSKOJ RADIONICI U LJUBLJANI	20
III SLUŽBA ZA AMBULANTNI I STACIONARNI TRETMAN	21
III 1. ODJELJENJE ZA AMBULANTNI TRETMAN	21
III 1.1. Neuropsihijatrijski pregledi	22
III 1.2. Broj pacijenata	23
III 1.3. Struktura pacijenata na kraju 2017. godine	23
III 1.4. TESTIRANJE NA PSIHOAKTIVNE SUPSTANCE	24
III 1.4.1. Opšti podaci	24
III 1.4.1.2. Broj testiranja i testova tokom 2017. godine	24
III 5. RAD ZAVODA	25
III 1.5. Decentralizacija i terenski rad	25
III 1.6. SUPSTITUCIONA TERAPIJA	25
III 1.6.1. Metadonska terapija	25
III 1.6.2. Terapija Suboxonom	27
III 1.7. Rad psihologa u Ambulanti	29

III 2. ODJELJENJE ZA STACIONARTNI TRETMAN - DETOKS.....	29
III 2.1.Struktura pacijenata	30
III 2.2. Zaključak.....	36
IV ODJELJENJE ZA REHABILITACIJU I RESOCIJALIZACIJU	37
IV. 1. TABELARNI PRIKAZ PRUŽENIH USLUGA	39
IV.1.1. Usluge u ambulantnom tretmanu	39
IV.1.2. Usluge u stacionarnom tretmanu	39
IV.1.3. Usluge u lokalnoj zajednici.....	40
IV.1.4. Usluge smještaja u terapijske zajednice	40
IV.1.5. Mjere obaveznog liječenja	40
V IZVJEŠTAJ O EKONOMSKO FINANSIJSKOM POSLOVANJU ZA 2017. GODINU	42
V 1. FINANSIJSKO POSLOVANJE.....	42
VI ZAKLJUČAK	43

I U V O D

I1. Javna zdravstvena ustanova Zavod za bolesti ovisnosti Ze-do kantona

Javna zdravstvena ustanova Kantonalni zavod za bolesti ovisnosti (udaljem tekstu: Zavod) osnovan je Odlukom o osnivanju Zavoda od strane Skupštine Zeničko-dobojskog kantona na redovnoj sjednici održanoj 13.10.2005. godine pod brojem 01-37-28382/05, a koja je objavljena u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona br. 11/05“.

Odlukom Vlade Zeničko-dobojskog kantona o preuzimanju prava i obaveza osnivača i usklađivanju organizacije i poslovanja Javne zdravstvene ustanove Kantonalni Zavod zaboru protiv bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona broj 01-37-16098/12 od 20.07.2012. godine promijenjen je naziv ustanove u **Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona**, usklađena je djelatnost Zavoda na osnovu Odluke o klasifikaciji djelatnosti BiH („Službene novine BiH“ broj: 47/10) i definisani su izvori i načini obezbjeđivanja sredstava za rad i raspolaganje viškom prihoda nad rashodima. U skladu sa pomenutom Odlukom Zavod je izvršio usklađivanje svih općih akata ustanove.

Upis u sudski registar izvršen je dana 05.12.2005. godine po brojem U/I-2193/05. od kada i počinje zvaničan rad Zavoda. U skladu sa već pomenutom Odlukom izvršena je preregistracija Zavoda u Općinskom sudu u Zenici rješenjem o izmjenama podataka br. 043-0-Reg-12-000898 od 3.9.2012. god.

Osnivač Zavoda je Skupština Zeničko-dobojskog kantona.

Sjedište Zavoda je u Zenici, u Ulici Aska Borića 28.

Identifikacioni broj Zavoda je: 4218500470003.

I2. Interni pravni akti Zavoda

1. Statut: Javne zdravstvene ustanove Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona.
2. Pravilnik o radu JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona
3. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji sistematizaciji JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona.
4. Pravilnik o obrazovanju i usavršavanju zaposlenika JZU Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona.
5. Pravilnik o javnim nabavkama.
6. Pravilnik o zaštiti od požara.
7. Pravilnik za postupanje Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona u slučajevima diskriminacije (prevencija, zaštita i sankcije).
8. Pravilnik o zaštiti na radu.
9. Poslovnik o radu stručnog vijeća Zavoda.
10. Pravilnik o prevenciji i borbi protiv korupcije, 2012. godine
11. Pravilnik o načinu obavljanja obavezne deratizacije.
12. Poslovnik o radu Upravnog odbora JZU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona.

13. Poslovnik o radu Etičkog komiteta.
14. Poslovnik o radu Komisija za lijekove.
15. Poslovnik o radu Komisije za prigovore pacijenata.
16. Poslovnik o radu Komisije za poboljšanje kvalitete i sigurnosti u Zdravstvu.

Tokom izvještajnog perioda pristupilo se usklađivanju pojedinih osnivačkih akata (Statut, Pravilnik o radu i Sistematizaciji radnih mjesta) u skladu sa usvojenim zakonskim aktima i potpisanim kolektivnim ugovorima. Upravni odbor je razmatrao i usvojio usklađena akta, koja su dalje upućena Vladi Ze-Do kantona, putem Ministarstva zdravstva na dalju proceduru.

I 3. Misija

JU Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona je specijalizovana zdravstvena ustanova za pružanje usluga iz oblasti prevencije i istraživanja ovisnosti, tretmana i rehabilitacije ovisnika. U svom radu primjenjuje savremene metode u ambulantnim i stacionarnim uslovima, uz kontinuirano stručno unapređivanje, a u cilju poboljšanja i unapređenja kvalitete života stanovništva na području Zeničko-dobojskog kantona.

I 4. Vizija

Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona je ustanova koja će svojim stručnim i profesionalnim pristupom prevenciji i istraživanju, tretmanu i rehabilitaciji ovisnosti prevazići kantonalne i entitetske okvire i postati regionalni centar za bolesti ovisnosti.

I5. Cilj i strateški principi rada Zavoda

Sve aktivnosti Zavoda imaju za cilj da se unapređenjem kvaliteta zdravstvene usluge postigne što veće zadovoljstvo pacijenata i pozitivni rezultati rada i poslovanja. U Programe primarne prevencije uključiti što veći broj adolescenata i mladih ljudi sa ciljem razvijanja svijesti i otpora prema psihoaktivnim supstancama. Permanentno unapređivati znanje zaposlenih putem programa kontinuirane interne i eksterne edukacije sa ciljem ostvarivanja što kvalitetnije zdravstvene usluge.

Iz toga proizilaze strateški principi u radu Zavoda:

- Visoki kvalitet zdravstvene usluge,
- Kontinuirana medicinska edukacija osoblja, kroz stalno stručno unapređivanje postojećih programa liječenja i uspostavljanje novih u skladu sa preporukama SZO,
- Multidisciplinarni timski pristup,
- Primarna prevencija i rano otkrivanje poremećaja,
- Monitoring i evaluacija svih segmenata rada
- Multisektorijska saradnja,
- Pozitivno finansijsko poslovanje,
- Medijska promocija rada ustanove.

I 6. Djelatnost Zavoda

Statutom Zavoda, na koji je Skupština Zeničko-dobojskog kantonadala svoju saglasnost, a u skladu sa naprijed navedenim zakonskim odredbama, utvrđena je djelatnost Zavoda:

- stacionarna i ambulantno-poliklinička zdravstvena zaštita sa rehabilitacijom oboljelih ovisnika,
- prevencija, dijagnostik, terapija, rehabilitacija i socijalna reintegracija ovisnika,
- provođenje programa edukacije i metadonskog programa prema standardima Svjetske zdravstvene organizacije,
- vođenje registra bolesti ovisnosti,
- ostvarivanje saradnje sa svim zdravstvenim ustanovama i specijaliziranim ustanovama iz oblasti borbe protiv bolesti ovisnosti (osnovne i srednješkole, prosvjetno-pedagoški zavodi, visokoškolske ustanove, centri za socijalni rad, nevladine organizacije, udruženje građana i roditelja),
- istraživački rad na polju ovisnosti,
- organizovanje i provođenje programa smanjenja štete za lica koja injektiraju droge,
- organizovanje stručnih savjetovanja, seminara, javnih tribina, predavanja i drugih aktivnostiod značaja za ostvarivanje djelatnosti Zavoda.

U skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Odlukom o klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine broj 47/10), djelatnost Zavoda obuhvata sljedeće poslove:

- 87,20. djelatnost u ustanovama sa smještajem za osobe sa teškoćama u razvoju, duševno bolesne i osobe ovisne o alkoholu, drogama i drugim opojnim sredstvima s uključenim određenim stepenom zdravstvene njege.
- 86,90. ostale djelatnosti zdravstvene zaštite.

I7. Organizacija i rad Zavoda

Odlukom Vlade Zeničko-dobojskog kantona o preuzimanju prava i obaveza osnivača i usklađivanju organizacije i poslovanja izvršeno je usklađivanje svih općih akata Zavoda. U predviđenom zakonskom roku usvojeni su svi opći akti predviđeni ovom Odlukom osnivača. U skladu sa opštim aktima Zavoda svoju javno-zdravstvenu djelatnost obavlja putem organizacionih jedinica, službi i odjeljenja i to:

Osnovne organizacione jedinice obrazuju se za vršenje poslova i zadataka, iz jedne ili više oblasti, iz djelokruga Zavoda.

Osnovne organizacione jedinice Zavoda su:

01. Odjeljenje zajedničkih poslova
02. Služba za ambulantni i stacionarni tretman
 - 02.1. Odjeljenje za ambulantni tretman
 - 02.1.1 Odjel: Ambulanta za alkoholizam
 - 02.2. Odjeljenje za stacionarni tretman-Detoks
03. Odjeljenje za prevenciju i savjetovanje

04. Odjeljenje za rehabilitaciju i resocijalizaciju
 04.1. Odjel: Centar za resocijalizaciju.

18. Finansiranje Zavoda

Sredstva za rad Zavod ostvaruje:

- iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona,
- ugovorom sa Zavodom zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona,
- iz drugih izvora, na način i pod uvjetima određenim zakonom, aktom o osnivanju i statutom Zavoda.

19. Kadrovska struktura Zavoda

Tabela broj 1. Struktura zaposlenih na dan 31.12.2016. godine

Zanimanje	Stručna sprema	Broj
Direktor- Dr. medicine specijalista neuropsih.	VSS	1
Dr. medicine , specijalista neuropsihijatar	VSS	2
Dr. medicine	VSS	1
Diplomirana medicinska sestra	VSS prvi ciklus	1
Medicinski tehničar	SSS	19
Diplomirani psiholog	VSS	3
Diplomirani socijalni radnik	VSS	1
Socijalni radnik	VŠ	1
Diplomirani pedagog - psiholog	VSS	1
Diplomirani socijalni pedagog	VSS	1
Diplomirani ekonomista	VSS	1
Diplomirani pravnik	VSS	1
Administrativni radnik	SSS	2
Spremačica	NS	2
Ukupno		37

Od toga su:

- zdravstveni radnici**24** radnika ili.... 65%
- zdravstveni saradnici.....**7** radnika ili.... 18,8%,
- administrativni radnici.....**4** radnika ili.... 10,8%,
- ostali radnici**2**radnika ili.....5,4%

U izvještajnom periodu raspisan je konkurs za izbor i imenovanje direktora Zavoda za bolesti ovisnosti s obzirom da je funkciju obavljao v.d. direktor. Nakon provedene procedure na poziciju Direktora Zavoda imenovan je doktor medicine specijalista neuropsihijatar. U toku izvještajne godine prima se jedan doktor medicine po programu upošljavanja invalidnih osoba uz ispoštovanu proceduru prijema te predhodno zatraženo i dobiveno odobrenje Ministarstva zdravstva. Drugih zapošljavanja na neodređeno vrijeme nije bilo.

U toku godine u Zavodu je 12 uposlenika odradilo pripravnički staž u svojstvu volontera, (srednja medicinska škola), te 3 sa VSS, (jedan pravnik i dva pedagoga-

psihologa). Zaposlena su i dva radnika po Federalnom programu zapošljavanja -prvo radno iskustvo.

Od ukupnog broja zaposlenih u Zavodu je jedan doktora nauka, pet magistra nauka. Također, tri uposlenika su u procesu predaje nacrtu doktorskih disertacija.

I 10. Radno vrijeme Zavoda

Radno vrijeme Zavoda prilagođeno je potrebama korisnika u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o radu.

Uposlenici Odjeljenja zajedničkih poslova, Odjeljenja za prevenciju i savjetovanje i Odjeljenja za rehabilitaciju i resocijalizaciju rade od 7 sati i 30 minutado 15 sati i 30 minuta radnim danom.

Odjeljenje za ambulantni tretman radi sa pacijentima od 7 sati do 15 h radnim danima. Utorkom i četvrtkom dodatno se radi do 17 sati (Savjetovalište od 15 do17 h). Vikendom i praznicima podjela terapije obavlja se od 8 sati do 11 sati.Odjeljenje za stacionarni tretman radi 24 sata dnevno sa smjenskom organizacijom posla.

I 11. Prostor za rad Zavoda

Zavod nema vlastiti prostor pa radi i djeluje u iznajmljenim prostorima!

Rad Zavoda odvija se u Zenici na dvije odvojene i udaljene lokacije: ambulantni dio u zgradi "Socijalnog" u prostoru dobijenom na korištenje od Zavoda zdravstvenog osiguranja (oko 160 m²) i stacionarni dio u iznajmljenom prostoru Kantonalne bolnice (oko140 m²) sa deset kreveta. Za ambulantni prostor nemamo troškove iznajmljivanja, a za stacionarni plaćamo Kantonalnoj bolnici.Rad u terenskim ambulantama se odvija u općinskim domovima zdravlja u prostorima koji su Zavodu stavljeni na raspolaganje, u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti. Saradnja sa Kantonalnom bolnicom i domovima zdravlja je dobra i korektna. Ugovorima se regulišu međusobni odnosi. Uslugu izdavanje lijekova smo plaćali domovima zdravlja do kraja 2017 godine.

Zavod zbog svoje specifičnosti i prostorne širine kantona obavlja djelatnost na deset (10) prostorno odvojenih lokaliteta za kanton i dodatno u još dva kazneno-popravna zavoda (Zenica i Busovača) – ukupno 12!

Tabela broj 2. Prostori u kojim se obavlja djelatnost Zavoda

Općina Zenica, Aska Borića 28 (prostor dobijen na korištenje od Zavoda zdravstvenog osiguranja)	Odjeljenje za ambulantni tretman
	Odjeljenje zajedničkih poslova
	Odjeljenje za prevenciju i savjetovanje
	Odjeljenje za rehabilitaciju
Općina Zenica, (iznajmljeni prostor Kantonalne bolnice Zenica)	Odjeljenje za stacionarni tretman- Detoks
Općine Tešanj, Visoko, Breza, Kakanj Maglaj, Doboj-Jug, Zavidovići (trenutno nema pacijenata), Vareš	Ambulante lokalnog Doma zdravlja

I 12. Stručna edukacija uposlenika, učešće na seminarima

Ulaganjem u edukaciju zaposlenika nastojimo osigurati kontinuitet razvoja, kroz usvajanje savremenih metoda i unapređenja tehnika rada. Time se doprinosi profesionalnom pojedinačnom i timskom jačanju u djelatnosti koju vršimo. Svim uposlenicima dostupan je internet aktuelnim naučnim i stručnim radovima i informacijama.

I13.AKAZ

U protekloj godini smo stvorili radno-profesionalni ambijent za iskazivanje pune samoodgovornosti, iskazivanje kvalifikacije, znanja i umijeća u pružanju profesionalnih usluga koje smo uskladili sa standardima Agencije za kvalitet i akreditaciju. Da bi i formalno potvrdili zadovoljavajući nivo u kvalitetu usluga, uradili smo sve potrebne procedure sadržane u standardima i izvršili unutarnju i vanjsku ocjenu kvaliteta u radu Zavoda i poštovanju standarda. Nakon pozitivno potvrđene unutarnje evaluacije, dobili smo i pohvalnu potvrdu vanjskog ocjenjivača da smo ispunili traženi nivo u kvalitetu rada i pružanja usluga te tako postali prvi certificirani Zavod u državi, a i prva Zdravstvena ustanova u Zeničko-dobojskom kantonu koja je dobila certifikat za postignuti kvalitet u radu po standardima AKAZ-a.

I 14. Mjere anitkorupcije

Zavod za bolesti ovisnosti se uključio u aktivnosti izrade Akcionog plana za borbu protiv korupcije u svojoj ustanovi. Temeljem Odluke Vlade Zeničko-dobojskog kantona o usvajanju Akcionog plana za borbu protiv korupcije (Br02-06-4089/17), te uputa tima Vlade Zeničko-dobojskog kantona, odlukom Direktora imenovana je radna grupa i koordinator antikorupcionih aktivnosti. Kordinator je prošao edukaciju kroz seminare nakon edukacije pristupio je izradi Operativnog plana Zavoda koji ima 36 aktivnosti i 75 mjera. Mjere će se provoditi u dvogodišnjem periodu. Imenovana radna grupa uz koordinatora je aktivna na izradi plan integriteta sa rokom izrade mart 2018 godine. Koordinator na mjesečnom periodu prati provođenje mjera Operativnog plana. Tokom novembra i decembra 2017.godine je urađeno i istraživanje o procjeni korupcije od strane osoblja Zavoda, a predstavljeno je u poglavlju istraživanja.

II ODJELJENJE ZA PREVENCIJU

II 1. Uvodne napomene

Odjeljenje za prevenciju svoju aktivnost provodi na dvije razine, ito kroz prevenciju i istraživačke programe.

U strategiji odjeljenja za prevenciju kroz program primarne prevencije cilj je uključiti što veći broj adolescenata i mladih sa ciljem sprječavanja upotrebe "prve droge".Pravilan odgoj, afirmacija znanja su najzreliji oblici prevencije narkomanije.Stalnom provedbom organiziranih primarno-preventivnih odgojno-obrazovnih programa moguće je velik dio još zdrave populacije djece i mladih zaštititi i odvratiti od započinjanja uzimanja sredstava ovisnosti.Gdje god se nalazila djeca i mladež, netko mora biti odgovoran kako za njihovu izloženost ponudi droge, isto tako ijavno zdravstveni sistem mora prepoznati svoje mjesto i ulogu upravo tamo gdje mladi žive i provode svoje vrijeme (od obitelji, škole do ulice), moraju imati razrađenu tehnologiju suočavanja sa problemom ovisnosti te svojim programima učinitu smanjenje potražnje psihoaktivnih sredstava.U tom kontekstu i Zavod za bolesti ovisnosti prepoznaje svoju ulogu i definira strategiju.

Cilj aktivnosti Zavoda u oblasti primarne prevencije je spriječiti ili smanjiti potrebu za uzimanjem droga, dok smanjenje dostupnosti rade organi MUP-a, sudovi itd. Preventivni programi Zavoda su usmjereni prema slijedećim ciljanim sredinama: općine i kanton, sistem obrazovanja, sistem sportskih udruženja, sistem vjerskih zajednica, studenti, i opća populacija.Vrste programa su: opća edukacija, edukacija edukatora, razvoj zdravih životnih stilova mladih, poticanje sportskih aktivnosti i omasovljavanja sporta, izrade edukativnih resursa (dokumentarni filmovi, brošure, itd,), izdavačka djelatnost, kampanje, veb-informisanje, medijske aktivnosti, naučna djelatnost, preventivna politika, savjetovalište i antidroga telefon.

Tim Odjeljenja za prevenciju čine diplomirani psiholog i pedagog-psiholog. Po ukazanim potrebama za realizaciju programa prevencije se povremeno prima psiholog na određeno vrijeme.U izvještajnom periodu je psiholog oko 20% radnog vremena proveo u Službi za ambulantni i stacionarni tretman zbog interne preraspodjele. U preventivni program uključuje se i socijalni pedagog u okviru preraspodjele iz odjela za resoijalizaciju.

Prostorni kapaciteti za rad tima Odjeljenja za prevenciju su krajnje neadekvatni, dijele prostor,(jedne prostorije od 10m2), sa pravnicom.U istom prostoru se smještaju i pomenute osobe koje se primaju po ugovoru o povremenim i privremenim poslovima.

II 2. Edukacija učenika od 13 do 18 godina

Obzirom da je preventivne aktivnosti među učenicima najefikasnije provoditi u saradnji sa školama, neophodna je saradnja sa pedagoško-prosvejetnim zavodom, njihovo odobrenje kao i uspostavljanje saradnje sa školskim menadžmentom da ove aktivnosti budu usklađene sa nastavnim programima i da ne remete redovni rad u školama.Program edukacije je kontinuiran i provodi se deset godina. U izvještajnom periodu je obavljeno niz edukacija sa učenicima, a kroz projekat „Prevencija bolesti ovisnosti kod učenika uzrasne populacije od 13 – 18 godina“. U prvih šest mjeseci smo obavili 22 radionice i to: Tešanj, OŠ „Kulin ban“, 3 odjeljenja; OŠ „Miroslav Krleža“ Zenica, 2 odjeljenja; OŠ „Enver Čolaković“, Zenica, 3 odjeljenja; OŠ „Mak Dizdar“, Zenica, 4 odjeljenja; OŠ „Džemal Bijedić“, Jelah, 3 odjeljenja; OŠ „Enver Čolaković“, Breza, 2 odjeljenja; Perin han, Zenica, 2 odjeljenja; Nemila,

Zenica, 3 odjeljenja... Ukupno je tokom prvih šest mjeseci u ovu edukaciju uključeno preko 550 učenika. (U toku 2016. godine u istom periodu su realizirane 23 radionice sa približnim brojem učenika). Kada je u pitanju struktura općina bili smo u: Zenici (Nemila), Tešnju i Brezi. U drugoj polovini godine, a početkom nove školske godine, smo nastavili sa ovim aktivnostima. U drugoj polovini školske godine obuhvatili smo slijedeće škole: OŠ „Prva osnovna škola“ Zavidovići, OŠ „Maglaj“ iz Maglaja, OŠ „Žepče“ iz Žepča, OŠ „Huso Hodžić“ Tešanj, KŠC „Sveti Pavao“ Zenica, OŠ „Meša Selimović“ Zenica, OŠ „Vladimir Nazor“ Zenica. Ukupno je bilo 14 radionica sa približno 350 učenika. Za isti period u 2016. godini provedene su: 14 radionica sa 400 učenika). U planu aktivnosti predpostavljeno je ostvariti 30 radionica sa učenicima na teritoriji Zeničko-dobojskog kantona. Ukupno je realizirano 36 radionica, a kroz ove aktivnosti je obuhvaćeno 1000 učenika, (u prethodnoj godini edukativni program je obuhvatio 1100 učenika).

II 3. Edukacija Vijeća učenika – vršnjačka edukacija

Projekat se provodi više do pet godina u kontinuitetu. Projekat „Prevencija bolesti ovisnosti kroz vršnjačku edukaciju“ realizovan je tokom prvih šest mjeseci u 12 škola, a u općinama Usora, Doboj jug, Maglaj, Olovo i Vareš. Ukupno je uključeno 360 članova Vijeća učenika. (Isti program je proveden u prethodnoj godini u 14 škola u kantonu). Aktivnosti su nastavljane i u drugoj polovini godine. U drugom dijelu 2017. godine educirani su članovi Vijeća učenika u slijedećim školama i općinama: OŠ „Safvet-beg Bašagić“ Breza, OŠ „Enver Čolaković“ Breza, Gimnazija „Muhsin Rizvić“ Breza, OŠ „Safvet-beg Bašagić“ Visoko, OŠ „Kulin Ban“ Visoko. Dakle ukupno pet škola, odnosno 150 članova Vijeća. (U prethodnoj godini je kroz program vijeća učenika bio realiziran u 15 škola). Osnovna ideja projekta je da će članovi Vijeća nakon provedene edukacije istu replicirati u svojim odjeljenjima, tj. vršnjaci će educirati vršnjake. Ideja se zasniva na zvaničnim protokolima rada Vijeća učenika. Ovim projektom je broj indirektno educiranih učenika velik i obuhvata oko 500 školskih odjeljenja (do ukupnog broja indirektno educiranih učenika može se doći tako da se broj odjeljenja pomnoži sa prosječnim brojem učenika u razredu: $500 \times 20 = 10.000$). Članovi Vijeća učenika su pored znanja dobili i printane materijale čime su im kompetencije značajno pojačane. Projekat se prema planu implementira u svim općinama Zeničko-dobojskog kantona. Nakon što se educiraju sva vijeća u jednoj općini pristupa se slijedećoj općini. Po planu za 2017 godinu je bilo predviđeno provesti program u 20 škola sa pretpostavljenim brojem učenika 500, a program je realiziran u 19 škola, a ukupan broj učenika koji je prošao ovu aktivnost je bio 510.

II 4. Edukacija roditelja

U izvještajnom periodu smo imali dvije edukacije članova Vijeća roditelja, i to OŠ „Meša Selimović“ i OŠ „Enver Čolaković“. Indirektno smo putem naših informativnih i edukativnih printanih materijala nastavili kontinuiranu edukaciju članova Vijeća roditelja u drugim upotreba/zloupotreba nargile. Posebna edukacija roditelja provedena je u Maglaju a u saradnji sa SOS Dječijim selima. Ovaj projekat je pod nazivom „Jačanje porodice“ i dio je

novih aktivnosti Zavoda u ovoj godini. U programu je učestvovalo 17 majki. U edukaciju su uključeni roditelji djece štičenika ove ustanove, a koji (bilo jedan ili oba roditelja) imaju problem sa alkoholom.

II 5. Kontinuirana edukacija učenika

Značajan broj učenika je posjetio Zavod zbog pisanja seminarskih radova ili projekata u školi. Svaki učenik je pored edukacije dobio i printani materijal. Kroz ovu aktivnost obuhvatili smo više do 100 učenika (u 2016. godini broj učenika je bio 50). Također smo sa predstavnicima Medicinske škole u Zenici obavili radionicu u jednom razredu. Prisutno je 28 učenika. Tom prilikom smo sa nastavnicom dogovorili pripremu i realizaciju pilot projekta uključenja učenika ove škole u edukaciju mlađih učenika. Ovaj projekat je prošao fazu pripremnih aktivnosti (planiranje aktivnosti, treninga, načina organizacije posjeta učenika, način evaluacije, izvještavanja, dobivanja saglasnosti...). Kroz ovu vrstu rada obuhvatili smo 128 učenika, a program u 2016. godini je obuhvatio 50 učenika).

II 6. Trening stručnog osoblja

a) Trening pedagoga u osnovnim školama grada Zenica

Zajedno sa Pedagoškim zavodom i UG „Zora“ realizovana je jednodnevna radionica sa pedagozima osnovnih škola na području grada Zenica. U aktivnosti je učestvovalo 10 pedagoga/inja.

b) Trening okupacionih terapeuta

U saradnji sa Medicinskim fakultetom član Odjeljenja za prevenciju i član Ambulante su učestvovali u treningu okupacionih terapeuta sa područja Federacije Bosne i Hercegovine. Ukupno je realizovano pet radionica. U grupi je bilo 60 medicinskih tehničara.

II 7. Edukacija izviđača

U izvještajnom periodu su obavljene sve pripreme za novi ciklus preventivnih aktivnosti sa izviđačima u kampu Boračko jezero. Kontaktirani su predstavnici Saveza izviđača grada Zenice, dobivene su saglasnosti, dogovorene su teme i termini dolazaka. Realizacija ovih aktivnosti je ostvarena u julu i avgustu. Obavljene su četiri jednodnevne posjete i radionice. Ovim aktivnostima je obuhvaćeno oko 200 mladih izviđača i vodnika. Također smo učestvovali i na svečanosti otvaranja i zatvaranja međunarodnog kampa. Edukacija izviđača u prethodnoj, 2016. godini je provedena jednom jednodnevnom posjetom.

II 8. Edukacija radnika

U izvještajnom periodu smo imali edukaciju radnika Arcelor Mitala Zenica. Bilo je oko 80 radnika. Sa Arcelor Mitalom imamo dugogodišnju saradnju posebno kroz Sedmicu zdravlja koju oni organizuju. Broj radnika koji je prošao edukaciju u 2016. godini je bio 60.

II 9. Kontinuirana prevencija i promocija putem interneta

a) veb-stranica: www.zedo-ovisnost.ba

Veb-stranica se ciljano koristi za informisanje i edukaciju. Svi propagandni materijali, obavještenja, informacije pohranjeni su na stranici i dostupni zainteresovanim pojedincima i ustanovama. Materijale koriste razni profili stručnjaka, a služe i za pripreme nastave u školama, vjerskih predavanja, predavanja koje organizuje policija, centri za socijalni rad i slično. U toku je reorganizacija rada veb stranice te očekujemo u narednom periodu reorganizaciju sajta i imenovanje odgovorne osobe za informatičke zadatke.

b) Facebook stranica: <https://www.facebook.com/Zavodzaovisnosti/>

Cilj je da pomoću novih medija i novog načina komuniciranja lakše i brže dopremo do mlađe populacije i ponudimo preventivne programe. Na profilu i stranici su ponuđeni svi pisani materijali Zavoda. Sedmično je u prosjeku bilo oko 1.000 doseg. Putem ove stranice posjetioci postavljaju pitanja koje administratori usmjeravaju ka određenom profilu stručnjaka, a potom se odgovor dostavlja posjetiocu. U izvještajnom periodu je putem facebook-a obrađeno preko 150 tematskih cjelina, statusa, komentara. Posjetioci stranice su u većini žene kojih je 61%. Imamo posjetioce iz Bosne i Hercegovine, SAD, Srbije, Makedonije, Hrvatske, Švicarske, Njemačke, Crne Gore, Austrije, Italije, Turske, Slovenije, Kuvajta, Palestine, Australije, Afganistana, Češke Republike i Kosova.

c) Youtube kanal: <https://www.youtube.com/user/zedoovisnost>

Obzirom da Zavod usmjerava značajne aktivnosti i na izradu video materijala otvoren je kanal na stranici youtube na kojem se mogu naći i pregledati ti materijali. Kanal je povezan sa veb stranicom.

c) **Wikipedia:** http://bs.wikipedia.org/wiki/Zavod_za_bolesti_ovisnosti_Zeni%C4%8Dko-dobojskog_kantona

Kako bi usluge i aktivnosti Zavoda bile dodatno prepoznate i tako povećali svijest većeg broja osoba o važnosti rane prevencije Zavod je postavio informaciju i na popularnoj elektronskoj enciklopediji Wikipediji.

e) Googlemaps

I ova aktivnost je pokrenuta kako bi Zavod bio dodatno vidljiv i dostupan a u pravcu rane prevencije. Sada se Zavod može locirati preko ove internet usluge.

II 10. Edukacije i stručni skupovi

Jedan član odjeljenja (kao i član Odjeljenja ambulantnog tretmana) je bio na trodnevnom seminaru iz tehnike Sistemskih konstelacija na Plehanu. Trening je organizovala TZ „Izvor“, a voditelj je bio Horst Brommer iz Njemačke (dugogodišnji izvršni direktor Tannenhof mreže zajednica za pružanje podrške ovisnicima i mladima u nevolji). Također smo bili i učesnici edukacije o pravima djece koju je organizovao SOS Selo BiH, a edukacija se realizovala u Sarajevu. Također smo bili i na edukaciji iz mjera antikorupcije (ukupno pet dana).

II 11. Edukacija studenata

U izvještajnom periodu je organizovano predavanje za studente sa IPF i sa Filozofskog fakulteta u Zenici. Učestvovalo je preko 200 studenata. Organizovana su četiri predavanja iz oblasti ovisnosti. Također su i studenti IPF bili u posjeti Zavodu.

II 12. Promotivne i izdavačke aktivnosti

Pripremljen je i štampan novi broj glasila Bilten, broj 19. Obradeno je 20 tema uz učešće spoljnih saradnika. Od toga su predstavljena četiri istraživanja. Ima 44 stranice. U broju 20 smo obradili 14 tema. Bilten ima 28 stranica. Ovo je dvanaesta godina stručnog časopisa. Bilten ima i svoj ISSN broj. Štampa se u tiražu od 500 komada. Distribuiraju se u 150 različitih institucija, a dostupan je i u elektronskoj formi. Također obavezni primjerci se dostavljaju Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci BiH. Štampani su balonipovodom obilježavanja 26.06. Međunarodnog dana borbe protiv droga 650 komada. Štampano je 200 fascikli dizajniranih za potrebe obilježavanja 26.06. Međunarodnog dana borbe protiv droga, i 200 komada hemijskih olovki za iste potrebe. Također je u okviru Odjeljenja rehabilitacije štampan materijal za obilježavanje dana formiranja Zavoda (05.12.).

II 13. Biblioteka

Aktivnost se provodi u kontinuitetu, podrazumijeva nabavku literature za pacijente i radnike Zavoda a koje se mogu svakodnevno koristiti. Također je dostupna i elektronska biblioteka na veb-stranici sa izdanjima Zavoda.

II 14. Pripravnički i volonterski staž

U Odjeljenju za prevenciju u izvještajnom periodu je završena edukacija za dvije volonterke i organizovan je završni ispit. Volonterke su položile pripravnički.

II 15. Istraživanja

U izvještajnom periodu su realizovana dva istraživanja i analizirano istraživanje iz prethodne godine.

a) Analiza i kratki rezultati istraživanja iz prethodne godine

Od septembra 2016.godine je rađeno istraživanje o rasprostranjenosti ilegalnih, legalnih, hemijskih i nehemijskih ovisnosti među mladima. Krajnji unos i obrada podataka je završena u martu 2017.godine. Rezultati su objavljeni u Biltenu, na veb stranici i dostavljeni su Pedagoškom zavodu. Obzirom da su rezultati obimni za ovaj izvještaj prezentujemo dio podataka:

U uzorak smo nastojali uključiti učenike iz svih općina/grada Zeničko-dobojskog kantona. Tako je uzorak obuhvatio devet općina i gradove: Zenica, Visoko, Tešanj, Kakanj, Žepče, Olovo, Maglaj, Usora, Zavidovići i Vareš. Uzorak broji 715 učenika drugih razreda. Nedostaju dvije općine. U Doboj jugu nema srednje škole dok smo u Brezi bili dogovorili termin za sprovođenje istraživanja u Mješovitoj srednjoj školi "Mehmedalija Mak Dizdar", ali nas je pedagoginja vratila tražeći dodatno vrijeme za administraciju. U odnosu na spol imamo ujednačenost uzorka te je 50,9% muških učenika. Prema godištu imamo 549 učenika koji su 2000. godišta, 124 koji su 1999.godište, 20 koji su 2001.godište, 19 koji su 1998. godišta. U istraživanje je uključeno 17 škola. I u odnosu na mjesto stanovanja imamo ujednačen uzorak te je 393 učenika sa sela, i 315 iz grada.

U narednoj tabeli i dijagramu ćemo pokazati kako učenici procjenjuju dostupnost legalnih i ilegalnih droga

Tabela br. 3. Dostupnost legalnih i ilegalnih droga

	Nemoguće	Lako	Ne znam
Cigarete	118 (16,7%)	460 (65,1%)	129 (18,2%)
Alkohol	136 (19,3%)	412 (58,5%)	156 (22,2%)
Marihuana	265 (37,7%)	143 (20,3%)	295 (42%)
Druge droge	264 (37,6%)	98 (13,9%)	341 (48,5%)

U narednoj tabeli su prezentovani podaci o upotrebi/zloupotrebi hemijskih supstanci:

Tabela br. 4. Upotreba/zloupotreba hemijskih supstanci

	Da, svaki dan	Da, ponekad	Nikada
Cigarete	65 (9,1%)	86 (12,1%)	562 (78,8%)
Alkohol	9 (1,3%)	196 (27,6%)	505 (71,1%)
Marihuana	12 (1,7%)	34 (4,8%)	665 (93,5%)
Druge droge	11 (1,6%)	15 (2,1%)	683 (96,3%)

Od sto učenika:

- Dvadeset i jedan učenik puši cigarete (devet svakodnevno),
- Dvadeset i devet učenika pije alkohol (jedan svakodnevno),
- Sedam učenika koristi marihuanu (skoro dva svakodnevno), i
- Četiri učenika koristi i neke druge droge (skoro dva svakodnevno).

Tek 8,8% ima prijatelje od kojih nijedan ne koristi cigarete, a 15,8% koji ne koriste alkohol. Na isto pitanje o marihuani 67,8% prijatelja ne koristi marihuanu i 80,5% ne koristi niti druge droge. Drugačije rečeno 91,2% učenika ima prijatelje koji koriste cigarete, 84,2% koji piju alkohol, 32,2% koji koriste marihuanu i 19,5% koji koriste i neke druge droge. Ovi nam podaci daju veći uvid u razmjere upotrebe/zloupotrebe hemijskih supstanci. Obzirom da su učenici u ovom periodu života naklonjeni vršnjačkim grupama može se očekivati povećanje broja eksperimentatora ukoliko mjere prevencije ne budu kontinuirane.

Interesovalo nas je i kakvo je stanje sa upotrebom duhana u porodici/obitelji. Podaci su svakako zabrinjavajući:

- 41 % učenika daje podatak da im majke puše cigarete/duhan,a
- 55,3% učenika potvrđuje da im očevi puše,
- 26,3% učenika ima brata ili sestru koji puše (12% čiji brat/sestra svakodnevno puši).

Kada je u pitanju pijenje alkohola u porodicama, podaci su slijedeći:

- Da majke koriste alkohol potvrdno odgovara 6,6% učenika, a
- S druge strane procenat očeva je veći i iznosi 33,7%,
- U 19,6% slučajeva alkohol piju brat ili sestra (od čega 1,3% svakodnevno, a ostali povremeno).

Na pitanje o upotrebi marihuane u obitelji, prvenstveno se odnosi na braću/sestre, dolazimo do slijedećih podataka:

- U 95% slučajeva učenici negiraju upotrebu marihuane od strane braće/sestara,
- U 2,8% slučajeva potvrđuju svakodnevnu upotrebu, i
- U 2,2% slučajeva povremenu upotrebu.

Kada je u pitanju vrijeme koje troše na internetu imamo slijedeće rezultate:

- 9,6% ili 67 učenika odgovara da većinu vremena provode na internetu ne specificirajući koliko sati u prosjeku,
- Dva sata dnevno provodi 15,2% učenika,
- Tri sata dnevno provodi 16,4% učenika,
- Četiri sata je označilo 12,8% učenika,
- Pet sati troši 15,1% učenika,
- Šest sati 7,3%,
- Sedam sati 3,7%,
- Osam sati 6,6%,

- Devet sati 1,1%,
- Dok je deset i više sati označilo 12,2% učenika.

Svaki peti učenik igra neku igru na sreću (20% učenika) od čega njih 5,1% igra često, a ponekad 14,9%. Kada posmatramo samo učenike koji igraju igre na sreću onda uočavamo da je 72,5% učenika sklono igranju binga (ne TV binga već tombole), potom 9,9% kladjenje na utakmice ili popularno nazvane sportske kladionice. Zajedno tiket i bingo igra 14,1% učenika dok su grebalice i bingo zastupljeni sa 0,7% učenika, loto sa 0,7% i sve moguće igre sa 2,1%.

U sljedećem tabelarnom prikazu se zadovoljstvo u obitelji.

Tabela br.5. Zadovoljstvo u obitelji

	Zadovoljan sam	Niti jesam niti nisam	Nisam zadovoljan
Majkom	91,2 %	7,8 %	1 %
Ocem	85,6 %	11,3 %	3,1 %
Prijateljima	82,6 %	15,3 %	2,1 %

Situacija je lošija kada je u pitanju procjena budućnosti mladih. Tako je 66,4% učenika procjenjuje lošom. Svaki treći daje podatak da ne zna (27,2%) i tek 6,4% procjenjuje budućnost dobrom. Nadalje smo pitali da li bi, ako bi imao priliku otići u inostranstvo, i otišao. Odgovori su saglasni sa procjenom budućnosti mladih, tj. 74,7% mladih bi išlo u inostranstvo, 16,5% kaže da ne zna dok samo 8,8% mladih ne bi išlo u inostranstvo ako bi imali priliku. Seksualne odnose je imalo 17,5% ili 122 učenika, a nije imalo 82,5% ili 575 učenika. Pri tome je 15,4% učenika koristilo zaštitu.

b) Projekat: Istraživanje donje granice upotrebe društvenih mreža među učenicima četvrtih i petih razreda osnovnih škola

U okviru ovog projekta bilo je nekoliko faza: izrada nacrtu istraživanja, proces dobivanja saglasnosti od strane Pedagoškog zavoda, izrada saglasnosti za roditelje učenika, proces dobivanja saglasnosti, provođenje istraživanja u 11 općina i jednom gradu, unos podataka u bazu za istraživanje (napravljeno za ove prilike), te analiza, pisanje izvještaja i objava rezultata. Projekat je krenuo u novembru i do januara 2018.godine su obavljene sve faze do unosa i obrade podataka. Ukupno je uključeno 20 škola iz 12 mjesta Zeničko-dobojskog kantona. Procjenjujemo da je broj učenika koji su popunili upitnike oko 2000.

c) Istraživanje o korupciji u Zavodu

Tokom 2017.godine pokrenuto je istraživanje o prisutnosti koruptivnih ponašanja u Zavodu. Istraživanje je koncipirano kao anonimno, a korišten je Upitnik za osoblje institucija koje je predložila Agencija za prevenciju korupcije FBiH. Nakon štampanja Upitnika, isti je podijeljen svom osoblju. Na dvije lokacije su postavljene dvije kartonske kutije za ubacivanje Upitnika (kutije su bile zatvorene, sa prorezom za Upitnike). Nakon toga je pristupljeno otvaranju kutija, prebrojavanju istih, izradi baze podataka, unos

podataka i obrada podataka. Također je napravljen izvještaj koji će biti sastavni dio Plana integriteta Zavoda. Odziv osoblja je bio 75%.

II 16. Saradnja sa medijima

Zavod veliku pažnju posvjećuje medijima jer predstavljaju vrstan put za prevenciju. Kontakti i saradnja sa medijima se održava u nivou proteklih godina. U tom kontekstu je ostvarena aktivna saradnja sa RTV Zenica, TV Kakanj, NIP Naša riječ i Superinfo. Sa NIP Naša riječ smo realizovali 15 članaka. Sa Superinfom smo realizovali 2 članka. Sa RTV Zenica realizovan jedan dokumentarni film u trajanju od 12 do 15 minuta. Sa TV Kakanj je snimljena jedna emisija.

II 17. Kampanje:

a) Kampanja povodom Međunarodnog dana borbe protiv droga

Tokom mjeseca juna se kontinuirano obilježava Međunarodni dan borbe protiv droga. Ustanovljen je u Vijeću UN 1987. godine. U Zeničko-dobojskom kantonu se radno obilježava od 2006. godine. Tokom ovogodišnjeg obilježavanja realizovano je niz aktivnosti. Posjetili smo sve općine/grad Zeničko-dobojskog kantona, dakle imali smo terenski rad 12 dana. Tom prilikom smo vršili podjelu promotivnog materijala sa akcentom na primarnu prevenciju. Objavljena su dva članka u Našoj riječi, a na lokalnim medijima je aktivnost prezentovana kao vijest.

b) Svjetski dan borbe protiv alkoholizma – 01.04.

Ovu aktivnost smo obilježili putem elektronskih i printanih medija, kao i predavanjima u školama (tri škole).

c) Svjetski dan nepušenja – 31.05.

Ovu aktivnost tradicionalno putem projekta obilježava Zavod za sigurnost i ispravnost hrane. Zavod također putem svojih printanih i elektronskih medija podržava ovaj datum. Za tu priliku smo posjetili tri škole.

d) Senzibilizacija javnosti u SBK

Kao dio aktivnosti Zavod provodi određene preventivne aktivnosti i u SBK. Razlog za to je što se u Zavodu liječi značajan broj osoba iz Bugojna, Viteza, Travnika, Novog Travnika itd. Zato smo i ove godine pripremili kampanju sa dva bilborda postavljena na regionalnom putu kod Viteza. Oni su vidljivi sa bilo koje strane puta sa porukom da se ovisnost može uspješno liječiti. Naši klijenti i druge osobe potvrdile su vidljivost bilborda i naglasile da je važno kontinuirano senzibilizirati javnost. Bilbord je

postavljen na period od mjesec dana ali su nam vlasnici bilborda obećali dulje vrijeme ostanka (što je vizuelno i potvrđeno).

e) Bilbord u Zenici

U Zenici smo također postavili bilbord u blizini kafića u kojima se nudi nargila i gdje se okuplja veliki broj mladih, ili barem prolaze. To je bilbord na bulevaru sa porukom da se ovisnost liječi. Plakat ima za cilj i senzibilizaciju javnosti i motivaciju na liječenje. Kao i kod prethodnog pasosa i ovdje je produljeno vrijeme postavljenog plakata od strane vlasnika.

II 18. Saradnja sa udruženjima

- a)** Posebna saradnja je ostvarena sa UG Naša djeca i UG Input. Aktivnosti su bile kontinuirane u pravcu pružanja savjetodavnih informacija.
- b)** Saradnja sa UG „Sport Media“ je kontinuirana. Ove godine smo tokom maja mjeseca učestvovali na stonoteniskom turniru takmičarskog tipa u suorganizaciji sa STK Mladost u periodu 06.-07.05.2017. godine, u gradskoj dvorani „Arena“. Realizovali smo radionicu za učenike i dijelili promotivni materijal. Učestvovalo je blizu 50 učenika i oko 200 gledalaca. Slogan turnira je bio „Sportom protiv droge“

Sa NVO Mreža koja okuplja 12 udruženja iz više zemalja Balkana smo uspostavili aktivnu saradnju. Više puta smo bili predstavljeni kao pozitivan model organizacije rada sa ovisnostima, a posebno kroz medijske aktivnosti NVO 4life (Crna Gora). Također smo uspostavili i saradnju sa Mrežom iz Slovenije, a koja se bavi prevencijom alkoholizma.

II 19. Rad Savjetovališta

Savjetovalište radi kontinuirano. Termini su svake sedmice utorkom i četvrtkom od 15:00h do 17:00h. Primjenjuje se model individualnog rada. Realizovano je 50 dežura.

II 20. Preventivna politika

Zavod svoje preventivne programe bazira na dokumentima:

- a)** Strategija omladinske politike na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009.-2014. godine, te
- b)** Državna strategija nadzora nad opojnim drogama, sprječavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za period 2009.-2013. kao i
- c)** Državni akcioni plan borbe protiv zloupotrebe opojnih droga u BiH 2009.-2013.g.

Državna strategija je krajem 2017.godine urađena u formi nacрта te se očekuje da tokom 2018. godine prođu rasprave u stručnim krugovima i javne rasprave. Nadamo se da ćemo tada imati okvir za rad u ovoj oblasti.

II 21. Javne ličnosti

U izvještajnom periodu smo uključili u naše aktivnosti sportistu Amela Tuku koji je dao doprinos prevenciji kroz izradu promotivnog plataka. Plakat je naišao na pozitivne kritike i dijeljen je u printanom i elektronskom izdanju. Također je i Mesud Pezer javno podržao preventivne aktivnosti.

II 22. Projekat „Edukacija mladih edukatora Medicinske škole Zenica“

Zajedno sa predstavnicima Medicinske škole u Zenici koncipiran je novi projekat. Ideja projekta je da Zavod sa profesorima Medicinske škole educira 15 učenika, a da oni potom educiraju učenike devetih razreda osnovnih škola u Zenici. Ovo je pilot projekat. Menadžment Medicinske škole je izvršio selekciju učenika koji su prošli program edukacije u Zavodu. U drugom polugodištu 2017./2018.školske godine učenici-edukatori će pristupiti edukaciji u devetim razredima. Nakon toga ćemo uraditi i evaluaciju te donijeti odluku o repliciranju projekta u druge općine.

II 23. Saradnja sa SOS dječijim selima u Maglaju

U Maglaju SOS dječija sela provode projekat prevencije izlaska djece iz porodica kroz jačanje porodica. Cilj je da se radom sa porodicama u matičnoj općini porodica osnaži kako bi djeca imala priliku da se razvijaju izvan institucije. Nakon niza pripremnih aktivnosti i Zavod se priključio ovoj aktivnosti, te smo pored stručne podrške osoblju, pružili i edukaciju majki čiji su supruzi ovisni o alkoholu. Plan je da se i očevi uključe bilo kroz edukaciju bilo kroz liječenje. Ova aktivnosti će biti nastavljena i u 2018. godini. U okviru projekta član odjeljenja je prošao trening (edukaciju) iz oblasti dječijih prava u Sarajevu.

II 24. Učešće na intersektorskoj radionici u Ljubljani

Na poziv Federalnog ministarstva zdravstva član Odjeljenja je prisustvovao međunarodnom sastanku u Ljubljani održanom 6. i 7. novembra 2017. godine. Sastanak je organizovan od strane Ministarstva zdravstva Republike Slovenije sa Mrežom za zdravstvo Jugoistočne Evrope (SEEHN), Regionalnim uredom WHO za Evropu, Nacionalnim institutom za javno zdravstvo i Mrežom mladih u vezi politika alkohola (APYN). Sastanak je bio u formi radionica tokom kojih su izlagali predstavnici organizatora kao i predstavnici zemalja učesnica. Također, u radnom dijelu sastanka učesnici su analizirali nedostatke u pojedinim segmentima politika alkohola, standardizaciji preventivnih programa i prijedlozima unapređenja politika alkohola.

III SLUŽBA ZA AMBULANTNI I STACIONARNI TRETMAN

III 1. Odjeljenje za ambulantni tretman

U Ambulanti je nastao koncept rada koji daje osnovne karakteristike „Zeničkog modela“ u liječenju ovisnosti. Pošto je koncizan smatramo za korisno da se navede u izvještaju.

Koncept rada Ambulante Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona

1. Nema liste čekanja.
2. Pacijent dolazi na pregled sa identifikacionim dokumentom (lična karta, pasoš). Nije neophodna ni zdravstvena knjižica u prvom susretu – u saradnji sa socijalnim radnicima reguliše se u početku liječenja.
3. Liječenje je dobrovoljno. Obavezno liječenje izvršava se samo po nalogu suda (najčešće alkoholizam).
4. Liječenje je besplatno i u okviru zdravstvenog sistema.
5. Liječenje je pristupačno ugroženoj populaciji.
6. Metadon i Suboxon su osnovni supstitucionij lijekovi.
7. Metadon se uzima pod nadzorom medicinskog osoblja (supervizirano). Suboxon se u prvoj fazi daje supervizirano, a nakon toga pod kontrolom saradnika u liječenju ili bez te kontrole.
8. Nema isključivanja pacijenata osim u slučaju nastale kontraindikacije za tretman.
9. Testiranje urina na psihoaktivne supstance sastavni je dio liječenja i obično se radi dvaput mjesečno. Pacijent može odložiti test za jedan dan.
10. Pacijent potpisuje informisani pristanak na liječenje, ranije tzv. „Metadonski ugovor“.
11. Terenski rad: Dostupnost pacijentima je omogućena sa pregledima i podjelom metadona na 9 punktova (Ambulanta Zavoda i Detoks u Zenici, i još sedam gradova Kantona: Breza, Dobo Jug, Kakanj, Maglaj, Tešanj, Vareš, Visoko).
12. Stabilni pacijenti dobijaju lijek za ponijeti („take home“ doze).
13. Sastavni dio rada su tzv. „prateći programi“: individualna i grupna psihoterapija, rad na prevenciji ovisnosti i rehabilitaciji ovisnika.
14. U sklopu Zavoda postoji bolnički dio sa deset kreveta za detoksifikaciju – Detoks.

15. Saradnja sa terapijskim zajednicama: Uz preporuku Zavoda pacijent može dobiti finansijsku potporu na nivou Kantona za smještaj u komunu.
16. Baza podataka Zavoda uključuje redovno vođenje medicinske evidencije u papirnom i elektronskom obliku (anamneza, socijalna anamneza, psihološko testiranje, fotografisanje, antropometrijski podaci, jedinstveni obrazac prijave pacijenta -Pompidu, protokoli posjeta, uzimanja lijeka, testiranja itd.)
17. Supstituciona terapija metadonom i Suboxonom provodi se i u Kazneno popravnom zavodu Zenica, najvećem zatvoru u Bosni i Hercegovini, i u Kazneno popravnom zavodu Busovača.

Ambulanta Zavoda je funkcionalna jedinica od koje počinje i gdje se obavlja najveći dio poslova u našoj ustanovi. Tu se provodi: dijagnostika bolesti ovisnosti, dijagnostika pratećih bolesti, terapija, pripreme za stacionarni detoks, dio savjetovanja (roditelja, bračnih drugova, partnera i drugih saradnika u liječenju), usmjerenja u pogledu preventivnih aktivnosti (uz učešće uposlenika u izvršenju istih), usmjerenja u pogledu rehabilitacionih aktivnosti, statistička obrada, dio naučnog rada, dio rada na strategiji Zavoda, evaluacija ukupnog rada sa klijentima. Osnovni pokazatelji o kvantitetu i kvalitetu rada Ambulante prikazani su u sljedećim elementima: neuropsihijatrijski pregledi, broj pacijenata, struktura pacijenata, testiranje na psihoaktivne supstance, decentralizacija i terenski rad, supstituciona terapija, testiranje na markere hepatitisa C, B i HIV-a, rad psihologa u Ambulanti, rad socijalnog radnika u sklopu Ambulante, saradnja sa drugim odjeljenjima Zavoda, kontinuirana edukacija osoblja i učešće u međunarodnim konferencijama, evaluacija rada.

III 1.1. Neuropsihijatrijski pregledi

Pacijenti su u stalnom kontaktu sa ljekarima i prosječno su na kontroli dvaput mjesečno, a mnogi i češće. Tokom 2017. godine obavljeno je ukupno **6713** pregleda, od toga **5564** u Zenici, **857** na terenu i **292** u KPZ Zenica i Busovača.

Tabela broj 6. Broj neuropsihijatrijskih pregleda u 2012-2017. godini

Broj pregleda	2013	2014	2015	2016	2017.
Zenica	5921	5376	5365	5558	5564
Teren	1472	1417	1562	1341	857
KPZ Zenica i Busovača	172	242	254	295	292
Ukupan broj	7565	7035	7179	7194	6713
Prosječno mjesečno	630	586	598	600	560

III 1.2. Broj pacijenata

U Zavodu je do kraja 2017. godine registrovano ukupno **120** novih pacijenata. Ukupno na supstitucionoj terapiji od osnivanja Zavoda bilo je **927** pacijenata. Trenutno je **330** pacijenata na supstituciji od kojih **242** na metadonskoj i **88** suboksonskoj terapiji. U toku 2017. godine u Ambulanti je tretirano **612** ovisnika.

Tabela broj 7. Registrovani novi pacijenti po godinama

Godina	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017.
Broj	117	91	75	55	59	51	63	115	120	102	112	120

III 1.3. Struktura pacijenata na kraju 2017. godine

Broj novoregistrovanih ovisnika do kraja decembra 2017. godine iznosio je 120.

Tabela broj 8. Broj novoregistrovanih ovisnika po dijagnozi

Dijagnoza	F 10	F 11	F 12	F 13	F 14	F 15	F 18	F 19	F 23	F 33	F 63	Ukupno
Broj reg. ovisnika	45	39	12	3	0	9	1	7	1	1	2	120

Broj novoregistrovanih opijatskih pacijenata u 2017. godini je 39, što je za 14 manje u odnosu na prethodnu godinu kada je bilo 53, ali je porastao broj novoregistrovanih ovisnika o kanabisu (sa 3 na 12). Broj alkoholičara je znatno manji u odnosu na prethodnu godinu (60 :45).

U ambulanti je tokom 2017. godine pregledano **612** pacijenata.

U terenskim ambulantama kontinuirano se zbrinjava oko 190 pacijenata. Trenutno na supstituciji u terenskim ambulantama je 90 pacijenata, odnosno 27% od ukupnog broja pacijenata na supstituciji uz 21 pacijenata u KPZ Zenica i Busovača ili 7% od ukupnog broja pacijenata na supstituciji.

Vankantonalni pacijenti: Iz drugih kantona tokom 2017. godine u bilo je 93 pacijenata, ukupno izvan kantona do sada je bilo 285 pacijenata većinom iz Srednjobosanskog kantona. Na supstituciji iz drugih kantona trenutno ima 40 pacijenata. Broj vankantonalnih pacijenata je udvostručen u odnosu na 2016. godinu (46).

Pošto Srednjobosanski kanton nema sistemsko rješenje za liječenje ovisnosti Zavod zdravstvenog osiguranja tog kantona se oslonili na naše resurse. U Bugojnu postoji ambulanta za ovisnosti pri Centru za mentalno zdravlje, međutim neki pacijenti i dalje dolaze kod nas na kontrolu.

Nekoliko pacijenata iz Tuzle, Klokotnice i Živinica (Tuzlanski kanton) su na metadonskom programu kod nas, kao i nekoliko pacijenata iz kantona Sarajevo.

Pacijenti u Kaznenopopravnom zavodu: prije pet godina otvorili smo ambulante u KPZ Zenice i KPZ Busovača. U KPZ Zenica se tokom 2017. godine tretiralo 17 pacijenata a u

KPZ Busovača 4 pacijenta. Pregledi i kontrole se obavljaju u ambulanti KPZ jednom mjesečno, a preglede obavljatim (ljekar i 2 tehničara) iz Zavoda. Po potrebi se pacijenti dovoze, od strane osoblja KPZ u našu Ambulantu.

III 1.4. Testiranje na psihoaktivne supstance

III 1.4.1. Opšti podaci

Testiranje je obavezni dio našeg supstitucionog programa i pacijenti se ne uključuju u terapiju bez laboratorijske potvrde prisustva psihoaktivnih supstanci u organizmu. Rutinska šema podrazumijeva test na 12 psihoaktivnih supstanci u prvom pregledu i nakon detoksifikacije, a skoro u svakom susretu test na opijate ili tramadol. Uobičajeno se pacijenti testiraju dva do četiri puta mjesečno. S obzirom da su, pored heroína, najraširenije droge THC, BZD, tramadol i amfetamini na teritoriji BiH često testiramo pacijenta na te supstance.

III 1.4.1.2. Broj testiranja i testova tokom 2017. godine

Tokom 2017. godine ukupan broj testiranja je iznosio 5280, a ukupan broj parametara na koje su testirani je 10819. To znači, da je prosječno mjesečno obavljeno 989 testiranja. Stabilni pacijenti koji su preko 10 godina na metadonskoj terapiji testirani su jednom u 1 do 3 mjeseca. U toku 2017. godine je uvedeno i screening testiranje, pored postojećih, na dodatne dvije supstance, **fentanil** – jaki opijatski analgetik, te **ketamin** – veterinarski disocijativni anestetik.

Tabela broj 9. Broj urađenih testova i pozitivnost na psihoaktivne supstance tokom 2017. godine																		
% poz	12,10	27,88	3,64	0,45	18,06	26,82	48,53	0,51	0,00	0,00	28,88	7,59	0,00	14,19	0,00	0,00	10,00	
	OPI	THC	MDMA	COC	AMF	MTD	BZD	MET	TCA	BAR	BUP	TRA	K2	Alk	PCP	FEN	KET	
Poz	440	179	2	1	288	136	182	1	0	0	324	125	0	83	0	0	1	
Neg	3195	463	53	219	1307	371	193	196	4	32	798	1521	180	502	5	9	9	
Ukupno	3635	642	55	220	1595	507	375	197	4	32	1122	1646	180	585	5	9	10	
Ukupan broj testiranih			5280															
Ukupan broj testova			10819															

Tabela broj 10. Broj urađenih testova i pozitivnost na psihoaktivne supstance u 2016. godini															
% poz	13,90	32,18	0,00	0,87	12,77	24,09	60,19	0,93	0,00	0,00	25,25	5,50	0,00	15,21	
	OPI	THC	MDMA	COC	AMF	MTD	BZD	MET	TCA	BAR	BUP	TRA	K2	Alk	
Poz	708	325	2	2	191	106	514	2	0	0	203	98	0	125	
Neg	4384	685	70	227	1305	334	340	214	33	49	601	1684	177	697	
Ukupno	5092	1010	72	229	1496	440	854	216	33	49	804	1782	177	822	
Ukupan broj testiranih				6343	Ukupan broj testova				12899						

Pozitivnost na opijate: Jedan od indikatora rada sa heroinskim ovisnicima jest procenat pozitivnih testova na opijate. Ove godine je ukupni procenat pozitivnosti na opijate 12,10% što je nešto manji u odnosu na 2016. godinu kada je procenat pozitivnih testova bio 13,9%. Procenat pozitivnosti na tramadol veći u odnosu na prošlu godinu, 7,59 %. Za 2016. godinu je 5,5 %, dok je u 2015. godini bio 7%. Dok je procenat pozitivnosti na THC u blagom

padu u odnosu na posljednje dvije godine, od 29% tokom 2015. godine do 32 % tokom 2016. godine, a tokom 2017. godine taj procenat iznosi 27,88%. Procenat konzumacije BZD u 2016. godini 60% dok u 2017. godini 48,53% %). Konzumacija amfetamina je značajno porasla te iznosi 18,06 % pozitivnih testova u odnosu na prošlu godinu kada je taj procenat iznosio 13%.

III.5. Rad Zavoda

III 1.5. Decentralizacija i terenski rad

Podjela metadona obavlja se u osam ambulanti i samo izuzetno na Detoksu pa imamo praktično 9 punktova. Metadonske ambulante rade u Zenici, Visokom, Brezi, Kaknju, Varešu, Doboj-Jugu, Tešnju i Maglaju. Također imamo dvije ambulante u KPZ Zenica i Busovača gdje se vrši podjela supstitucione terapije i obavljaju mjesečni kontrolni pregledi.

Sa ovakvim radom na terenu mi smo jedina ustanova u BiH koja je načinila decentralizaciju u distribuciji supstitucione terapije, jedina ustanova koja omogućava pacijentu da u svojoj općini ima medicinsku uslugu ove vrste.

U tu svrhu obavlja se ogroman terenski rad. Svakog utorka jedna ekipa sa ljekarom neuropsihijatom i dva medicinska tehničara ide službenim autom u tri grada Kantona. Četvrtkom ili nekad drugim danom, kada se ocijeni za potrebno, odlazi druga ekipa sa psihologom, socijalnim radnikom i glavnim medicinskim tehničarom.

Treća ekipa redovno ide u škole i na neka okupljanja izviđača i sportista baveći se prevencijom bolesti ovisnosti.

III 1.6. Supstitucionna terapija

Ukupno na supstitucionoj terapiji od osnivanja Zavoda bilo je **927** pacijenata. Trenutno je **330** pacijenta (u 2016. godini 315 pacijenata) na supstituciji od kojih **242** (u 2016. godini 249) na metadonskoj i **88** (u 2016. godini 66) na suboksonskoj terapiji.

Struktura pacijenata po uzrastu: najstariji ima 64 godine, najmlađi 20 godina, prosjek godina je 38 godina.

Struktura pacijenata po spolu: na metadonu je 223 muškaraca i 19 žena, na Suboxonu su 82 muškarca i 6 žena.

Srednja doza metadona bila je 73 mg/dan (u 2016. godini 69mg), a srednja doza Suboxona 5,9 mg/dan (u 2016. godini 5,14mg).

III 1.6.1. Metadonska terapija

Usluge davanja metadona

U toku 2017. godine je na 11 punktova pojedinačno izdato **43329** doza lijeka rastvorenog u soku! Od toga dato je **24881** doza u Zenici (Ambulanta), na Detoxu **470**, a ostalo na terenu.

Ne treba zaboraviti da je svaka ova usluga podrazumijeva kontakt sa pacijentom i niz radnji u vezi sa pripremom, izdavanjem i obradom podataka.

Potrošnja metadona

U 2017. godini smo izdali 615391 mililitar solucije metadona (**615,391** litara!).

Tabela broj 11. Potrošnja metadona u mililitrima po gradovima i mjesecima u 2017. god.

Grad	Zenica	Detox	Vareš	Visoko	Breza	Kakanj	Doboj-Jug	Tešanj	Maglaj	KPZ Zenica	KPZ Busov	Ukupno
Januar	31309	184,5	239,5	5013,5	1903	1421	1625	4138	776,5	2185,5	1655	50450,5
Februar	29417,5	417	298	4901,5	1711	1344	1510	4037	459	2457	1638	48190
Mart	33099,5	374	434	5437,5	1746	1543,5	1584	4079,5	488	2824	1642	53252
April	30858,5	453	382,5	4945,5	1625	1496	1667	4415,5	530,5	2441	1100	49914,5
Maj	32330	328	358	5125,5	1633	1619,5	1903	4874,5	476,5	2854,5	486	51988,5
Juni	32393,5	322,5	320,5	5331,5	1704,5	1826,5	1610	4738	380,5	3309	437,5	52374
Juli	32183,5	323	336	4980,5	1541	1914,5	1421	4597,5	309	3150	672,5	51428,5
Avgust	34516,5	699,5	392	5234	1506	2004,5	1805,5	5199	388,5	2755,5	733,5	55234,5
Septembar	31897,5	266,5	373	4631,5	1220,5	1668,5	1477	4492	295,5	1446,5	684	48452,5
Oktobar	34013,5	521,5	416	5055	1356	1831	1939	5185	297		879,5	51493,5
Novembar	34084,5	424,5	364	4546	1254,5	1403	1515,5	4887,5	294		818,5	49592
Decembar	35442	645	482,5	5412	1371,5	1715,5	1566	5608,5	354		423,5	53020,5
Ukupno	391545,5	4959	4396	60614	18572	19787,5	19623	56252	5049	23423	11170	615391

Tabela broj 12. Potrošnja metadona u mililitrima po gradovima i mjesecima u 2016. godini

Grad	Zenica	Detox	Vareš	Visoko	Breza	Kakanj	Doboj-Jug	Tešanj	Maglaj	Žepče	Zavidovići	KPZ Zenica	KPZ Busov	SVEGA
Januar	27155,5	1148	229,5	5455,5	1485	1582,5	1309	3363,5	178			3112	769,5	45788
Februar	28853	720,5	154,5	6498,5	1462	1719,5	1448	3826,5	228,5		50	2824,5	808	48593,5
Mart	29392,5	530	196	5722,5	1503	1724,5	1344	3548	253		60	2898,5	798	47970
April	28748	1674,5	254,5	6079	1649,5	1822	1691	3952,5	306,5		50,5	2904	838	49970
Maj	28584	1455,5	185	5827	1539	1569	1671,5	3315,5	309		54	2863,5	796,5	48169,5
Juni	30349	739	298	5579	1636	1577	1388	3480,5	375		56	2472,5	714	48664
Juli	31040	593,5	334,5	5853,5	1798,5	1707,5	1641	3847	384		20	2515,5	641,5	50376,5
Avgust	32713	482,5	367	6272	1936,5	1663,5	1361	4342	214,5	40	124	2625,5	871,5	53013
Septembar	30850,5	632	329	5901,5	1958,5	1601	1473,5	4053,5	453,5	563	96	2628	1090	51630
Oktobar	31547	359	302,5	5582,5	1940,5	1576	1372	3930	611	608	48	2233	1005,5	51115
Novembar	31802,5	686,5	304,5	4929	2014	1391,5	1718	3836	655	532		2245,5	1096	51210,5
Decembar	33632	739,5	333	5467	2218	1628	1482	4499,5	895,5	76		2091,5	1640,5	54702,5
SVEGA	364667	9760,5	3288	69167	21140,5	19562	17899	45994,5	4863,5	1819	558,5	31414	11069	601202,5

Količina utrošenog metadona u 2017. godini je za 14 189 ml (14,189 l) veća u odnosu na 2016. godinu, a razlog je veća prosječna doza lijeka.

Tabela broj 13. Broj usluga na metadonskoj terapiji po punktovima u 2017. godine

	Grad	Zenica	Detox	Vareš	Visoko	Breza	Kakanj	Doboj-Jug	Tešanj	Maglaj	KPZ Zenica	KPZ Busov	Ukupno
Mjesec	Januar	4239	53	74	589	366	279	207	713	117	372	284	7293
	Februar	3802	69	48	549	300	251	218	624	81	420	266	6628
	Mart	4237	111	91	620	303	279	248	660	95	514	276	7434
	April	4150	121	86	584	274	273	240	654	109	466	216	7173
	Maj	4261	60	86	620	285	292	248	731	118	603	138	7442
	Juni	4192	56	85	600	274	310	240	680	88	693	141	7359
	Juli	4381	47	93	602	268	348	227	701	90	632	150	7539
	Avugust	4301	138	89	600	238	350	231	697	69	540	128	7381
	Septembar	4350	74	90	600	240	300	233	716	60	335	119	7117
	Oktobar	4413	63	93	598	246	310	263	742	60	0	110	6898
	Novembar	3419	60	90	576	238	269	246	720	60	0	101	5779
	Decembar	4422	120	100	626	240	279	248	744	62	0	62	6903
	Ukupno	50167	972	1025	7164	3272	3540	2849	8382	1009	4575	1991	84946

Ukupno smo izdali **84946** doza metadona.

Tabela broj 14. Broj usluga na metadonskoj terapiji po punktovima u 2016. godini

Grad	Zenica	Detox	Vareš	Visoko	Breza	Kakanj	Doboj-Jug	Tešanj	Maglaj	Žepče	Zavidovići	KPZ Zenica	KPZ Busovača	SVEGA
Januar	3869	241	61	737	374	380	217	627	61			574	128	7269
Februar	3714	154	32	707	349	351	204	611	58		25	498	145	6848
Mart	3988	139	28	730	374	372	217	639	62		30	529	87	7195
April	3811	180	40	652	363	354	227	622	59		30	557	90	6985
Maj	3929	177	48	715	375	391	232	604	70		18	543	93	7195
Juni	3988	148	74	708	363	402	222	595	90		14	506	90	7200
Juli	4066	122	80	708	374	391	244	648	91		5	563	93	7385
Avugust	3964	112	90	721	375	385	189	679	77	1	31	519	138	7281
Septembar	3779	139	83	664	363	370	209	628	86	30	46	435	177	7009
Oktobar	4188	86	81	637	373	324	217	650	117	31	12	368	186	7270
Novembar	4200	90	88	590	360	285	210	651	110	28	0	360	285	7257
Decembar	4240	110	87	588	375	283	217	713	123	5	0	348	208	7297
SVEGA	47736	1698	792	8157	4418	4288	2605	7667	1004	95	211	5800	1720	86191

Ukupan broj usluga na metadonskoj terapiji u toku 2017. godine je za 1245.

III 1.6.2. Terapija Suboxonom

Od 2013. godine primijenili smo i novu praksu za pacijente koji su ispunjavali kriterijume za Suboxon i iste smo uključili u ambulantni tretman. Terapiju Suboxonom na početku, odnosno, prve 2-4 sedmice pacijenti dobijaju supervizirano u ustanovi, nakon stabilizacije stanja pacijenti dobijaju terapiju u Zavodu za 7 dana nakon redovitih testiranja. Ukoliko je pacijent pozitivan na opijate vraća se na supervizirano davanje lijeka u Zavodu ili se pravi transfer na metadon. Naše iskustvo sa ovim lijekom je pokazalo da nema prednosti nad metadonom i svaki lijek ima svoju indikaciju.

Tabela broj 15. Utrošak Suboxona po mjesecima i punktovima u 2017. god. u mg.

Mjesec/Grad	Zenica	Detox	KPZ ZT Zeniva	KPZ Busovača	Ukupno
Januar	10677	126	302	110	11215
Februar	10773	0	259	144	11176

Mart	11170	128	213	218	11729
April	11563	42	172	100	11877
Maj	12057	24	62	62	12205
Juni	11532	0	86	45	11663
Juli	11760	0	124	26	11910
Avgust	13759	0	124	0	13883
Septembar	12303	68	24	184	12579
Oktobar	13130	370	-	308	13808
Novembar	13626	18	-	352	13996
Decembar	13575	96	-	340	14011
Ukupno	145925	872	1366	1889	150052

Količina utrošenog suboxona u 2017. godini je nešto manja (449mg) u odnosu na 2016. godinu, iako je došlo do povećanja broja pacijenata, ali je prosječna dnevna doza smanjena.

Tabela broj 16. Utrošak Suboxona po mjesecima i punktovima u 2016. god. u mg.

Mjesec/Grad	Zenica	Detox	KPZ ZT Zenica	KPZ Busovača	UKUPNO
Januar	11798	206	332	62	12398
Februar	14051	311	292	80	14734
Mart	13576	224	432	124	14356
April	13758,5	203	540	120	14621,5
Maj	13422	193	558	124	14297
Juni	11840,5	142	712	120	12814,5
Juli	13584	57	724	16	14381
Avgust	15024	0	614	138	15776
Septembar	11772	155	594	180	12701
Oktobar	6951	186	434	164	7735
Novembar	6096	0	300	80	6476
Decembar	9915	0	278	18	10211
Ukupno	141788	1677	5810	1226	150501

Tabela broj 17. Brojpruženih usluga na suboxonskoj terapiji u 2017. godini

Mjesec/Grad	Zenica	Detox	KPZ ZT Zenica	KPZ Busovača	UKUPNO
Januar	2061	15	54	31	2161
Februar	1849	0	56	30	1935
Mart	2073	12	61	31	2177
April	2015	7	58	30	2110
Maj	2093	3	31	31	2158
Juni	2045	0	32	30	2107
Juli	2224	0	31	26	2281
Avgust	2241	0	31	0	2272
Septembar	2195	17	6	23	2241
Oktobar	2333	45		45	2423
Novembar	2413	3		65	2481

Decembar	2533	14		62	2609
Ukupno	26075	116	360	404	26955

Tabela broj 18. Broj pruženih usluga na suboxonskoj terapiji za 2016. godinu

Grad	Zenica	Detox	KPZ ZT Zenica	KPZ Busovača	UKUPNO
Januar	1988	30	31	31	2080
Februar	1910	58	39	29	2036
Mart	2116	31	73	31	2251
April	2069	33	90	30	2222
Maj	2102	50	93	31	2276
Juni	1955	25	123	30	2133
Juli	2148	12	124	4	2288
Avgust	2100	0	104	28	2232
Septembar	2020	30	89	30	2169
Oktober	1983	34	62	31	2110
Novembar	1967	0	60	18	2045
Decembar	1976	0	54	3	2033
SVEGA	24334	303	942	296	25875

U toku 2017 godine je povećan broj usluga (1080) u podjeli suboxona zbog povećanja broja pacijenata na ovom supstitucionom lijeku.

III 1.7. Rad psihologa u Ambulanti

Kontinuirani rad psihologa predstavlja potporu pacijentima u stabilizaciji stanja i rješavanju kriza. Mnogi naučni radovi dokazuju da je uspješnost supstitucionog programa bolja ako se uz ordiniranje zamjenske terapije pruža i psihoterapijska i psihosocijalna podrška. Psiholozi koji rade u Zavodu redovno učestvuju u aktivnostima Savjetovališta što podrazumijeva i održavanje predhospitalne, posthospitalne, grupe sa roditeljima, grupe apstinenata itd... Nezaobilazan je i terenski rad psihologa i učešće u edukaciji edukatora (kontinuirana predavanja nastavnicima i učenicima).

U toku 2017. godine broj usluga na godišnjem nivou je umanjen za 102 usluge što je proporcionalno manjem broju pacijenata koji je tretiran tokom promatranog perioda. U 2016. godini broj usluga je bio 1762, a u toku 2017. godine taj broj je 1660.

III 2. Odjeljenje za stacionarni tretman - Detoks

Radni proces na odjeljenju detoxa se tokom 2017. godine odvijao bez bitnije problematike. Prostorni kapacitet je ograničen (iznajmljeni prostor u Kantonalnoj bolnici), te neudovoljava mogućem kapacitetu pružanja usluga. Popunjenost kvalificiranim kadrom je dobra. Zalaganjem svih radnikau posmatranom periodu kvantitativno i kvalitativno je povećan dostignuti nivo pružanja usluga na odjeljenju detoksa.

III 2.1.Struktura pacijenata

Broj liječenih pacijenata u proteklom periodu sa komparativnim uvidom predstavljen je na sljedećoj tabeli.

Tabela broj 19. Komparacija broja pacijenata 2008-2017. godina										
Godina	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Broj pacijenata	35	72	65	66	72	83	95	113	133	121

Tabela broj 20. Odnos kantonalni/vankantonalni pacijenti 2009/2017									
Godina	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Pacijenti Ze-Do Kanton	67 (93,%)	55 (84,6%)	50 (75,7%)	48 (66,6%)	60 (72,2%)	74 (77,8%)	72 (63,7%)	79 (59,4%)	75 (61,9%)
Vankantonalni pacijenti	5 (6,9%)	10 (15,3%)	16 (24,2%)	22 (31,4%)	21 (25,3%)	19 (20%)	33 (29,2%)	45 (33,8%)	45 (37,1%)
Sudski pacijenti	0	0	0	2 (2,7%)	2 (2,4%)	2 (2,1%)	4 (3,5%)	5 (3,8%)	1 (0,8%)
Samofinancirajući pacijenti	0	0	0	0	0	0	4 (3,5%)	4 (3%)	0
Ukupno	72 (100%)	65 (100%)	66 (100%)	72 (100%)	83 (100%)	95 (100%)	113 (100%)	133 (100%)	121 (100%)

Optimalnim iskorištavanjem raspoloživih posteljnih kapaciteta zabilježen je približan broj tretiranih pacijenata kao u 2016.godini sa ostvarenim planom koji je bio 120 pacijenata. Istovremeno je usprkos nepovoljnom stanju u zdravstvenim fondovima zadržan trend relativno velikog broja tretiranih vankantonalnih pacijenata koji je približno na nivou ranijih godina.Kvaliteta rada na odjeljenju detoxa je prepoznata i u širim okvirima pa je na odjeljenju detoxa nastavljen trend tretmana samofinansirajućihpacijenata iz inostranstva.

Tabela broj 21. Struktura pacijenata po općinama 2016/2017		
Općina/Godina	2016	2017
Zenica	50 (37,60%)	43 (38,01%)
Tešanj	7 (5,30%)	12 (9,91%)
Vareš	3 (2,30%)	1 (0,82%)
Bugojno	12 (9%)	8 (6,61%)
Visoko	8 (6%)	4 (3,30%)
Kakanj	4 (3%)	5 (4,13%)
Breza	0	4 (3,30%)
Maglaj	4 (3%)	2 (1,65%)
Vitez	8 (6%)	2 (1,65%)
Cazin	1 (0,8%)	0 (0,0%)
Travnik	7 (5,30%)	6 (4,95%)
Doboj Jug	2 (1,50%)	1 (0,82%)
Donji Vakuf	1(0,8)	1(0,82%)
Zavidovići	0	1(0,82%)

Jajce	8(6%)	9(7,43%)
Odžak	2(1,50%)	2(1,65%)
Kiseljak	1(0,8%)	1 (0,82%)
Busovača	2 (1,50%)	4 (3,30%)
Goražde	3 (2,30%)	3 (2,47%)
Novi Travnik	1 (0,8%)	2 (1,65%)
Žepče	3 (2,30%)	3 (3,30%)
Linz,Austria	2 (1,50%)	1 (0,82)
Kreševo	0	1 (0,82%)
Stockholm,Švedska	0	1 (0,82%)
Turbe	0	2 (1,65%)
Gornji Vakuf/Uskoplje	0	2 (1,65)
Livno	0	1 (0,82%)
Ukupno	133 (100%)	121(100%)

Tabela broj 22. Struktura vankantonalnih i samofinancirajućih pacijenata 2016/2017

Godina	2016	2017
Srednjobosanski kanton	35 (79,60%)	38 (84,44%)
Posavski kanton	3 (6,10%)	2 (4,44%)
Unsko-Sanski kanton	1 (2%)	0
Tuzlanski kanton	1 (2%)	0
Bosansko-Podrinjski Kanton	3 (6,10%)	3 (6,66%)
Livanjski Kanton	0	1 (2,22%)
Inostranstvo	2 (4,10%)	1 (2,22%)
Ukupno	45 (100%)	45 (100%)

Očekivano najveći broj tretiranih vankantonalnik pacijenata je došao iz Srednjobosanskog Kantona sa kojim smo 2017. godine sklopili Sporazum o saradnji.

Tabela broj 23. Struktura pacijenata po spolu 2016/2017

Godina	2016	2017
Muški	125(94%)	112(92,56%)
Ženski	8(6%)	9(7,43%)

Održana je korelacija između procenta stacionarno tretiranih ovisnica te procenta ovisnica koje se tretiraju ambulantno i koji varira između 5-10% ukupnog broja pacijenata.

Tabela broj 24. Prosječna starost pacijenata na dan prijema 2016/2017

Godina	2016	2017
Prosječna starost	37,54 godine	38,03 godine

U 2017. godini održava se trend nešto više prosječne starosti pacijenata na dan prijema što se objašnjava relativno većim brojem recidivista koji su primljeni na tretman kao i izrazitim povećanjem broja tretiranih alkoholičara.

Tabela broj 25. Krvlju prenosive infekcije kod pacijenata 2016/2017

Godina	2016	2017
HCV pozitivni	19(14,30%)	9(7,43%)
HBV pozitivni	4(3%)	3(2,47%)
HIV pozitivni	0	0

U 2017. godini je broj inficiranih pacijenata je zabilježio tendenciju daljeg pada što je ubjedljivo najniža stopa infekcije u bliskom i daljem geografskom okruženju. Veoma je ohrabrujuće sa epidemiološkog stanovišta da i dalje nemamo hepatitis B pozitivnih te ovisnika zaraženih virusom HIV-a.

Tabela broj 26. Broj intravenskih ovisnika 2016/2017

Godina	2016	2017
Broj intravenskih ovisnika	53(39,80%)	41(33,38%)

Zabilježen je blagi pad broja tretiranih intravenskih ovisnika koji slijedi identičan trend u ambulantno polikliničkom dijelu zavoda.

Tabela broj 27. Trajanje hospitalizacije 2016/2017

Godina	2016	2017
Minimalno bolničkih dana	1	1
Maksimalno bolničkih dana	60	69
prosječno bolničkih dana	23,06	23,15

Usprkos povećanom broju ovisnika sa dvojnou psihijatrijskom dijagnozom te alkoholičara sa oštećenjima somatskog i duševnog zdravlja poboljšanjem kvalitete tretmana nije došlo do bitnijeg prolongiranja dužine tretmana na odjeljenju.

Tabela broj 28. Doza metadona na prijemu 2016/2017

Godina	2016	2017
Min doza MT na prijemu	30 mg	20 mg
Max. doza MT na prijemu	200 mg	180 mg
Prosječno MT na prijemu	63,88 mg	61,5 mg

Nastavljen je trend daljeg porasta prosječne doze supstitucione terapije na prijemu što je odraz poboljšanja kvalitete rada na odjeljenju kao i preuzimanja u tretman pacijenata iz drugih metadonskih centara.

Tabela broj 29. Broj pacijenata uključenih u suboxonsku terapiju

Godina	2016	2017
Uključeni na Suboxone	3	10

Došlo je do blagog porasta broja pacijenata uključenih u tretman suboxonom što se većim dijelom odnosi na vankantonalne pacijente obzirom da se za naše pacijente procedura rutinski provodi u ambulantnim uslovima.

Tabela broj 30. Broj pacijenata uključenih u terapiju disulfiramom

Godina	2016	2017
Uključeni na Disulfiram	3	10
Uključeni na Disulfiram Depo preparat	0	0

Identična je i situacija sa averzivnom terapijom disulfiramom koja se rutinski provodi u ambulantno-polikliničkim uslovima, ali je usprkos tome zbog povećanog priliva vankantonalnih pacijenata zabilježen trend porasta i na bolničkom odjeljenju. I dalje smo jedina zdravstvena ustanova u BiH koja za sada primjenjuje ovu vrstu terapije.

Tabela broj 31. Prosječno trajanje detoksifikacije

Godina	2016	2017
Trajanje detoksifikacije/dana	19,92	21,71

Prosječno trajanje detoksifikacionog procesa u toku 2017. godine blago je produženo iako je veći broj pacijenata imao kompliciranu kliničku sliku ovisnosti ili dvojni psihijatrijsku dijagnozu. To se objašnjava poboljšanjem kvalitete i intenziteta terapijskog rada te ubrzanom i selekcioniranom provođenju standardiziranih dijagnostičkih procedura.

Tabela broj 32. Medicinske procedure na odjeljenju

Godina	2016	2016	2017	2017
Opće-medicinski pregledi	Prvi	Kontrolni	Prvi	Kontrolni
	133	665	122	610
Psihijatrijski pregledi	133	665	122	610
	133	665	122	610
Neurološki pregledi	133	665	122	610
	133	665	122	610
UKUPNO PREGLEDA	635	3170	610	3050

Tabela broj 33. Utrošeni testovi na Detoksu 2016 god.

Mjesec	Utrošeno	Pozitivnih	Testiranih osoba
Januar	143	20	13
Februar	220	19	20
Mart	209	29	19
April	165	17	15
Maj	176	18	16
Juni	176	30	16
Juli	209	26	19
August	154	10	14
Septembar	253	32	23
Oktobar	253	24	23
Novembar	165	18	15

Decembar	110	16	10
UKUPNO:	2253	259 (11,49%)	203

Tabela broj 34. Utrošeni testovi na Detoksu 2017 god.

Mjesec	Utrošeno	Pozitivnih	Testiranih osoba
Januar	171	24	15
Februar	264	21	24
Mart	249	33	21
April	197	19	17
Maj	210	20	18
Juni	210	36	18
Juli	249	30	21
August	184	12	16
Septembar	303	38	27
Oktobar	313	29	28
Novembar	197	22	18
Decembar	132	20	12
UKUPNO:	2679	304 (11,34%)	245

Tabela broj 35. Socio- i psihodijagnostika na prijemu 2016/2017.

Godina	2016	2017
Psihodiagnostička testiranja ukupno	266	244
MMPI	133	122
PIE	133	122
Sociodijagnostička testiranja ukupno	266	244
Socijalna anamneza	133	122
Pompidou upitnik	133	122
Ukupno	532	488

Tabela broj 36. Psihoterapijske usluge na Detoksu 2017. godine

Godina	2017
Sastanak terapijske zajednice	91
Klinički intervju	102
Jutarnji raport	198
Grupna psihoterapija	107
Procjena intelektualnih sposobnosti	42
Eksploracija ličnosti-procjena structure ličnosti	100
Ispitivanje pojedinih psihičkih funkcija	56
Psihološko savjetovanje porodice	74
Davanje psihološke analize I nalaza	100
Psihološko savjetovanje I individualna Psihoterapija	231
Praćenje psihoterapijskog efekta	17
Ukupno	1118

Tabela broj 37. Socioterapijske usluge na Detoksu 2017. godine

Godina		2017
Socioterapija individualna		504
Socioterapija grupna		67
Edukativna grupa		76
Sociopedagoška grupa		67
UKUPNO		714

Tabela broj 38. Struktura grupne terapije 2017. godine

Godina		2017
Duhovna terapija		134
Terapija učenja po modelu		220
Edukativne grupe med.tehničara		187
Suportivne grupe med.tehničara		278
Posjete iz terapijskih zajednica		62
Muzikoterapija		124
Radna terapija		104
Art terapija		98
Ostali vidovi okupacione terapije		114
UKUPNO		1331

Tabela broj 39. Vidovi okupacione terapije na Detoksu 2017. godine

Godina		2017
Muzikoterapija		124
Radna terapija		104
Art terapija		98
Ostali vidovi okupacione terapije		114
UKUPNO		440

Tabela broj 40. Struktura patologije na Detoksu 2017

Godina	2016	2017
Ovisnost o opijatima F11.2	63 (47,40%)	51 (47,80%)
Ovisnost o sedativima F13.2	2 (1,50%)	2 (1,65%)
Ovisnost o analgeticima F19.2	10 (7,5%)	5 (4,09%)
Alkoholizam F10.2	58 (43,60%)	56 (45,90%)
Ovisnost o kanabinoidima F12.2	0 (0%)	2 (1,65%)
Ovisnost o stimulansima F15.2	9 (6,8%)	6 (4,91%)
Gambling (patološko kockanje)F63	0	1 (0,82%)
Ukupno	133(100%)	122(100%)

Nastavljen je trend daljeg smanjivanja broja tretiranih ovisnika o opijatima u korist povećanog broja tretiranih ovisnika o alkoholu te tkz.novim psihoaktivnim tvarima što prati tendence u ambulantno polikliničkom dijelu ustanove te promjene adiktološke patologije u bližem i daljem socijalnom okruženju.

Tabela broj 41. Broj bo dana

Godina	2016	2017
Ukupno	3067	2802

Svi raspoloživi posteljni kapaciteti su maksimalno racionalno korišteni što je rezultiralo i u krajnje povoljnom godišnjem rezultatu.

Tabela broj 42. Iskorištenost postelnog fonda 2008.– 2017.

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
76,88%	78,5%	73,5%	74,2%	82,7%	96,3%	98,%	87,9%	92,5%	76,7%

Tabela broj 43. Otpusti sa Detoksa prema načinu odlaska 2016./2017. god.

Godina	2016	2017
Regularan otpust	115 (86,5%)	99 (81,4%)
Samovoljni prekid tretmana	18(13,5%)	18 (14,7%)
Prekid tretmana zbog kršenja terapijskog ugovora	0	4 (3,6%)

U 2017. godini je postignut približno isti procenat uspešnosti na odjeljenju detoksa što se objektivno nije očekivalo obzirom da se tretirao veći broj pacijenata sa dvojnomo psihijatrijskom dijagnozom i kompleksnom patologijom kao i veći broj pacijenata koji su tretirani zbog alkoholizma.

Struktura psihijatrijskog komorbiditeta ukazuje na porast ukupnog broja tretiranih pacijenata sa dvojnomo psihijatrijskom dijagnozom, s time da u tome dominiraju poremećaji osobnosti F60-F69, iako je sve veći broj pacijenata sa poremećajima afekta (F30-39) stresom izazvanih poremećaja(F40-49)uključujući tu i PTSD te psihotičnih poremećaja(F20-29).

III 2.2. Zaključak

Analizom podataka može se zaključiti da su izvršene sve planirane aktivnosti uz blagi prebačaj plana prema ključnim indikatorima i da je održan relativno visok nivo pružanja zdravstvenih usluga na odjeljenju detoksa što se iskazuje pozitivnom povratnom informacijom o zadovoljstvu pacijenta.Glavni limitirajući faktor za dalji razvoj ustanove predstavlja nedostatak prostora za adekvatno provođenje terapijskih procedura koji je ostao identičan onome prije dogradnje aneksa detoxa.Obzirom da se očekuje dalji porast broja pacijenata kao i kvalitativni i kvantitativni iskoraci u terapijskom procesu trebalo bi razmišljati o daljem povećanju prostornog kapaciteta za što uspješniji rad medicinskog osoblja i rad zdravstvenih suradnika.

IV ODJELJENJE ZA REHABILITACIJU I RESOCIJALIZACIJU

Resocijalizacija predstavlja planski i sistematski proces korigovanja društveno neprilagođenih stavova, uvjerenja, sistema vrijednosti i asocijalnog ponašanja. Kao posljedica ovisnosti i nekonvencionalnog načina življenja dolazi do poremećaja odnosa između ovisnika i njegove okoline, i upravo to se rehabilitacijom nastoji prevazići. Kroz proces rehabilitacije i resocijalizacije ovisnik nastoji da ponovo izgradi život i da obnovi ranija prijateljstva, porodične veze, da nastavi školovanje, pronade zaposlenje, kako bi postao zdrav član društva. U rehabilitacionom procesu, pored mjera socijalne i profesionalne rehabilitacije, podrazumijevaju se i druge socioterapijske metode i postupci radi ponovnog prilagođavanja i uspostavljanja novih odnosa između liječenje osobe i sredine u koju se vraća. Te mjere se nazivaju procesom resocijalizacije, a koje Odjeljenje za rehabilitaciju i resocijalizaciju (u daljem tekstu: Odjeljenje) primjenjuje u svom radu.

Aktivnosti Odjeljenja za 2017. godinu, pored opštih akata, definisane i određene su Godišnjim planom rada Zavoda i Godišnjim planom rada Odjeljenja za 2017. godinu. Planom rada definisani su osnovni strateški ciljevi. Osnovni strateški ciljevi Odjeljenja bili su:

1. Zadržati dostignuti nivo usluga zdravstvene i socijalne zaštite;
2. Zadržati ili unaprijediti intersektorsku saradnju (poseban fokus sa vankantonalnim ustanovama);
3. Saradnja sa terapijskim zajednicama i smještaj pacijenata;
4. Zadržati postignuti dogovor oko zdravstvenog osiguranja korisnika Zavoda;
5. Adekvatno i sigurno vođenje i evidentiranje podataka (POMPIDU i TDI upitnik);
6. Unaprijediti aktivnosti na provođenje mjera obaveznog liječenja;
7. Vođenje procesa akreditacije Zavoda i provođenje akreditacijskih standarda;

8. Jačanje ličnih kompetencije i vještina uposlenika kroz kontinuiranu internu i eksternu edukaciju;

Svipostavljeni strateški ciljevi Odjeljenja su realizovani. Uz saradnju i adekvatnu kontinuiranu koordinaciju sa ostalim organizacionim jedinicama Zavoda usvojeni Plan za 2017. godinu je ostvaren uz zadovoljavajući pozitivan efekat u ukupnom radu Zavoda.

Prvi cilj u smislu pružanja zdravstvenih i socijalnih usluga prema klijentu/pacijentu, provodile su se unutar izgrađenih sistema. Usluge su pružane u okviru ambulantnog i stacionarnog tretmana i aktivnostima u lokalnoj zajednici. Ukupno je osoblje Odjeljenja za rehabilitaciju i resocijalizaciju u **2017. godinu pružilo 2096 usluga**, što znači da je dostignuti nivo zadržan uz blago neznatno povećanje broja usluga u odnosu na prethodnu godinu. S obzirom da je u izvještajnoj godini završen proces izrade i primjene akreditacijskih standarda moguće je konstatovati da je kvalitet usluge značajno unaprijeđen.

U intersektorskoj saradnji ostvarenja nastavljena je dobra saradnja sa nadležnim ustanovama zdravstvene i socijalne zaštite. Isto je rezultiralo većim brojem pacijenta na liječenju iz drugih kantona u odnosu na prethodne godine. Povećan broj pacijenata zabilježen je kako na Detoks odjeljenju tako i ambulantni Zavoda. Tokom 2017. godine na tretman u Zavod javio se **101 pacijent iz drugih kantona, od čega su 43 tretirana na Detoks odjeljenju, a njih 58 tretirani su kroz ambulantni program**. Saradnji sa centrima za socijalni rad i nadležnim općinskim službama je dobra. Rješavanje niza socijalnih problema kojima su izloženi klijenti Zavoda u skladu sa raspoloživim mogućnostima i okolnostima može se ocijeniti dobrom i pozitivnom.

Saradnja sa terapijskim zajednicama ostvaruje se na osnovu potpisanog Ugovora Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona i četiri terapijske zajednice (PROI kod Kaknja, koja je polovinom 2013. godine prestala sa radom, a nastavila je saradom pod imenom Fenix sa novom upravom; CROPS Smoluća kod Tuzle, Marijanovac kod Banja Luke i Izvor Plehan kod Dervente). Zavod za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona, inicirao je ovakvo rješenje i predstavlja pozitivan primjer daljeg tretmana. Tokom izvještajnog perioda upućeno je **14 pacijenata na smještaj u terapijsku zajednicu** (CROPS Smoluća kod Tuzle – četiri pacijenta; Marijanovac kod Banja Luke – osam pacijenata i Izvor Plehan kod Dervente – dva pacijenta). Trenutno su **četiri pacijenta na smještaju u terapijskim zajednicama**, dok su ostali dobrovoljno napustili tretman.

Svi pacijenti Zavoda imaju riješeno pitanje zdravstvenog osiguranja. Posredovanje u ostvarivanju zdravstvenog osiguranja odvija se preko Odjeljenja za rehabilitaciju i resocijalizaciju. U tom smislu saradnja sa nadležnim službama za zapošljavanje u Ze-Do kantonu skoro se svakodnevno odvija, može se ocijeniti pozitivnom, i primjerom kako se rješavaju praktični problemi građana i pacijenata. Isto tako saradnja sa Zavodom zdravstvenog osiguranja Ze-Do kantona je na zavidnom nivou. Svi problemi ili nejasnoće u radu riješeni su konkretno i na obostrano zadovoljstvo, a prvenstveno u interesu pacijenata. Pored ovoga kontinuirana je saradnja i posredovanje sa drugim Zavodima zdravstvenog osiguranja ili institucija, ustanova i Službi izvan Ze-Do kantona.

Odjeljenje za rehabilitaciju i resocijalizaciju nastavilo je popunjavanje Pompidu i TDI obrazaca. U skladu sa instrukcijom Ministarstva sigurnosti BiH svi podaci i unošenje podataka vrše se u skladu sa navedenom Instrukcijom.

Mjere obaveznog liječenja Zavod za bolesti ovisnosti provodi na osnovu rješenja nadležnih sudova. Tokom ove godine provodila se **jedna mjera obaveznog liječenja**. Mjeru je izrekao sud u Maglaju. Na kontinuitet i intezitet ovog oblika liječenja Zavod ne može značajno utjecati jer mjeru izriču nadležni sudski organi. Činjenica je da u posljednjih nekoliko godina ovaj oblik tretmana se kontinuirano smanjuje. Zavod za bolesti ovisnosti putem Odjeljenja za rehabilitaciju učestvovao je u unapređenju Pravilnika o tretmanu počinitelja naslja.

Šef Odjeljenja za rehabilitaciju i resocijalizaciju imenovan je kao koordinator procesa akreditovanja u okviru AKAZ-a. Tokom 2017. godine pojačanim intezitetom radilo se na ispunjavanju preostalih standarda i procedura. U okviru 55 standarda izrađene su 1463 procedure. Krajem godine, a nakon predaje zahtjeva za akreditovanje, izvršene samoocjene uslijedila je vanjska ocjena od strane ovlaštenih AKAZ-ovih ocjenjivača. U vrijeme pisanja izvještaja o poslovanju dobiven je odgovor od strane AKAZ-a po kojem je, na osnovu preporuke Komisije i Odluke Upravnog odbora AKAZ-a Zavod ispunio sve potrebne uslove i dobio akreditaciju. Ovim je Zavod postao prva akreditovana ustanova ovog tipa u BiH.

U okviru edukacija članovi Odjeljenja prisustvuju seminarima, kongresima i drugim vrstama eksterne i interne edukacije u skladu sa raspoloživim kapacitetima.

IV. 1. Tabelarni prikaz pruženih usluga

IV.1.1. Usluge u ambulantnom tretmanu

Tabela broj 44. Pregled pruženih usluga u ambulantnom tretmanu 2016./2017. godini			
Vrsta usluge		2016	2017
Individualni socioterapijski rad sa klijentom		1185	1346
Grupni socioterapijski rad sa klijentima (teren)		52	48
Grupni socioterapijski rad sa saradnicima		52	40
Grupe duhovne terapije i terapije po modelu		205	100
Pompidu upitnik		287	281
TDI upitnik		287	281
Ukupno usluga u ambulanti		2068	2096

IV.1.2. Usluge u stacionarnom tretmanu

Tabela broj 45. Pregled pruženih usluga u stacionarnom tretmanu u 2016./2017. godini			
Vrsta usluge		2016	2017
Individualni socioterapijski tretman		441	580
Grupna socioterapija		52	40
Održane grupe od strane predstavnika komuna		27	85
Ukupno usluga u stacionarnom tretmanu		520	705

IV.1.3. Usluge u lokalnoj zajednici

Tabela broj 46. Usluge u lokalnoj zajednici u 2016./2017. godini		
Vrsta usluge	2016	2017
Ostvarena materijalna pomoć od strane Ze-do kantona – smještaj u komune	5	17
Ostvarena materijalna pomoć od strane Općine Zenica	-	
Ostvarena materijalna pomoć od strane CSR Zenica	-	
Ostvarena materijalna pomoć od strane CSR Visoko	-	
Ostvarivanje prava na korištenje zdravstvene zaštite klijenata		
Posredovanje u postupku starateljstva	-	
Ostala upravno pravna akta (sud, tužilaštvo, centri za soc rad i sl.)	149	212
Ukupno usluga u lokalnoj zajednici	154	229

Osim navedenih kvantitativnih usluga postoji kontinuirana saradnja sa drugim javnim i nevladinim ustanovama u Zeničko-dobojskom kantonu i drugim kantonima (centrima za socijalni rad, centrima za mentalno zdravlje, bolnicama, zavodima za zapošljavanje, udruženjima građana i dr.).

IV.1.4. Usluge smještaja u terapijske zajednice

Tabela broj 47. Broj upućenih pacijenata u terapijske zajednice

Godina	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Ukupno
Broj	11	15	10	17	11	15	16	5	14	114

Tabela broj 48. Broj smještenih pacijenata po terapijskim zajednicama od 2009. do 2017.

Terapijska zajednica	PROI Kakanj	Marjanovac	CROPS Smoluća	IZVOR Plehan	Ukupno
Broj	26	34	42	22	124

Trenutno u terapijskim zajednicama borave četiri pacijenata koji se finansiraju od strane Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona, na osnovu potpisanog ugovora o smještaju i finansiranju. Tokom 2017. godine upućeno je 14 pacijenata na smještaj u terapijske zajednice, njih četvero su ostali na tretmanu dok su ostali dobrovoljno napustili tretman. Zadržan je kontinuitet odlaska pacijenata u terapijske zajednice, ali je to interesovanje promjenljivo iz godine u godinu.

Provođenje mjera obaveznog liječenja: Od strane suda u 2014. godini nije bilo izricanja zaštitnih mjera obaveznog liječenja, dok je u 2017. godini sud (općinski sud u Maglaju) izrekao jednu zaštitnu mjeru, obavezno liječenje od alkoholizma zbog počinjenog nasilja u porodici.

IV.1.5. Mjere obaveznog liječenja

Tabela broj 49. Mjere obaveznog liječenja

Nadležni sud/godina	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Ukupno
Zenica	0	2	8	7	10	0	1	0	0	27
Visoko	0	1	0	1	1	0	0	0	0	3
Maglaj	0	0	0	0	1	0	0	2	1	2
Zavidovići	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1
Bugojno	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1
Goražde	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Ukupno	0	3	8	8	13	0	3	4	1	37

U skladu sa Zakonom o nasilju u porodici i Pravilnikom o provođenju zaštitnih mjera Zavod za bolesti ovisnosti provodi izrečene zaštitne mjere. Zaštitne mjere izriče nadležni sud. Zavod izrečene mjere provodi i postupa u skladu sa zakonskim propisima. Tokom izvještajnog općinski sud u Maglaju izrekao je jednu zaštitnu mjeru koja se provodi u Zavodu.

Odjeljenje za rehabilitaciju i resocijalizaciju ostvarilo je sljedeće ciljeve:

- Realizovani su u potpunosti ili djelimično svi postavljeni strateški ciljevi za 2017. godinu;
- U odnosu na proteklu godinu zadržan je kvantitet i kvalitet pruženih usluga odjeljenja te su uključeni i novi elementi u rad;
- Saradnja sa terapijskim zajednicama: na proces resocijalizacije u terapijske zajednice Zavod je uputio 14 pacijenata. Saradnja sa terapijskim zajednicama je dobra i ima kontinuitet;
- Koordinacija u ostvarivanju zdravstvenog osiguranja: Na osnovu saradnje Zavoda i Zavoda za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona svim pacijentima Zavoda obezbijeđeno je zdravstveno osiguranje. Aktivnost je kontinuirana.
- Klub liječenih alkoholičara osnovan je 2014. godine. Iako postoji realna potreba za djelovanjem Kluba, nažalost nije aktivan u punom kapacitetu zbog realnih poteškoća. Nema svoj prostor što je značajan preduslov za njegov adekvatan rad. Po potrebi koristi prostorije Zavoda.
- Primjena Zakona o socijalnoj zaštiti: Članom 11. ovisnici su zakonski tretirani kao korisnici socijalne zaštite. Ova zakonska odredba koristi se u ostvarivanju prava pacijenata Zavoda.
- Odjeljenje je najvećim dijelom bilo nosioc procesa akreditacije (AKAZ);
- Uposlenici Odjeljenja uključeni su u aktivnosti drugih odjeljenja Zavoda kao što je prevencija i druge aktivnosti.

V IZVJEŠTAJ O EKONOMSKO FINANSIJSKOM POSLOVANJU ZA 2017. GODINU

V 1. Finansijsko poslovanje

U Izvještaju o poslovanju Javne ustanove Zavod za bolesti ovisnosti ZE-DO kantona za 2017. godinu u prilogu dat je prikaz ostvarenih prihoda i rashoda u 2017. godini sa uporednim pokazateljima ostvarenja istih u 2016. godini i planiranim za 2017. godinu.

Ukupni prihodi JZU Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona za 2017. godinu ostvarenisu u iznosu od 1427265 KM i za 3,1% su veći u odnosu na ostvarene prihode u prethodnoj godini, a 0,5% manji u odnosu na prihode planirane u 2017. godini.

Prihodi ostvareni iz sredstava Zavoda zdravstvenog osiguranja (iz obaveznog zdravstvenog osiguranja ZE-DO kantona) iznose 1074877 KM, što predstavlja 7% uvećanje u odnosu na prethodnu godinu, a iznos predstavlja 75,3% ukupnih prihoda Ustanove.

Prihodi iz budžeta ZE-DO kantona su 108000 KM i ostali su na nivou prethodne godine, a predstavljaju 7,6% ukupno ostvarenog prihoda u 2017 godini.

Ukupni prihodi izvan obaveznog zdravstvenog osiguranja Ze-do kantona ostvareni su u iznosu od 244388 KM, što u ukupnom iznosu čini 17,1%, i manji je za 10% u odnosu na prethodnu godinu, ali je tačno u nivou koji je planiran u budžetu za 2017 godinu.

Ukupni rashodi JZU Zavoda za bolesti ovisnosti Zeničko-dobojskog kantona za 2017. godinu ostvareni su u iznosu 1361016 KM i za 3,6% su manji u odnosu na 2016. godinu a za 5,1% u odnosu na plan rashoda u okviru usvojenog budžeta za 2017 godinu.

U toku protekle 2017. godine sve obaveze su ispoštovane, plate radnika su bile redovne, topli obrok je isplaćen na vrijeme, regres je isplaćen u visini koji je regulisan pravilnikom o radu, te izvršene su isplate po tužbama radnika koje su došle na naplatu u protekloj godini. Sve obaveze prema dobavljačima-dužnicima su pravovremeno isplaćene.

VI ZAKLJUČAK

Proširenje djelatnosti: Postali smo edukacioni centar za ovisnosti na nivou FBiH i obučavamo uposlenike centara za mentalno zdravlje. U našoj ustanovi edukovani su uposlenici centara za mentalno zdravlje iz Zenice, Tešnja, Visokog, Bugojna, Viteza i Odžaka.

Edukacija za druge: Od novembra 2013. potpisan je ugovor o saradnji i postali smo nastavna baza za Islamski pedagoški fakultet. Sarađujemo sa Zdravstvenim fakultetom; Srednje medicinske škole i edukaciju osoblja centara za mentalno zdravlje u prostoru Zavoda.

Finansiranje: Zavod zdravstvenog osiguranja Vlada zeničko-dobojskog kantona obezbjeđuje ugovorenu redovnu mjesečnu tranšu novca za našu ustanovu.

Nabavka lijekova: Lijekovi za potrebe Detoxa se obezbjeđuju iz Budžeta ustanove, a lijekovi za zamjensku terapiju su obezbijeđeni preko Zavoda zdravstvenog osiguranja (koji finansira), a dostavu vrši UNDP po potpisanom ugovoru o sufinansiranju.

Prevencija: Po planu rada usvojenim za 2017. godinu ostvaruje se dinamika rada koja obuhvata Web stranica, Facebook stranica, Bilten – dva izdanja ove godine (sada katalogiziran), Tribine, predavanja za Vijeće roditelja i učenika, izviđače, centre za socijalni rad, TV intervjui itd.

Ambulanta: Registrovano je više od 1200 ovisnika. Na zamjenskoj terapiji bilo je više od 860 heroinskih ovisnika za 11 godina. Trenutan broj pacijenata na sustitucionoj terapiji je 330.

Ovisnosti su težak problem, česta je kombinacija sa drugim bolestima: Ponekad se zaboravlja težina problema. Više od pola pacijenata ispunjava kriterije za neki od poremećaja ličnosti! Svaki deseti pacijent boluje i od psihoze! Više od pola pacijenata uzima i lijekove za smirenje! Svaki treći pacijent ima hepatitis C! Više od 25% puši marihuanu i pije alkohol! U jednom našem istraživanju 120 pacijenata imalo je ukupno oko 400 godina zatvora! Uprkos svemu – ovisnici se liječe sa jednakim uspjehom kao i internistički pacijenti.

Uspjeh u liječenju: Većina pacijenata ima bolji kvalitet života uz tretman. Svi pacijenti na Suboxonu su negativni na heroin (u suprotnom se vrte na metadon). Samo 12 % testova je pozitivno na heroin kod metadonskih pacijenata. Desetine pacijenata su stabilni apstinenti koji dolaze na kontrole u Zavod – praktično izliječeni. Desetine njih radi. 10 pacijenata su stariji od 50 godina a tu je i nekoliko penzionera.

Osobine u načinu rada: Multidisciplinarni pristup, pristupačno liječenje (najčešće manje od 5 km do naše usluge), liječenje je dobrovoljno ili po nalogu suda, besplatno, u okviru zdravstvenog sistema, bez liste čekanja, kriteriji za ulazak u tretman su medicinski, a ljekari opšte prakse dijelom su uključeni u tretman ovisnika.

Terenski rad – pristupačnost: Jedna trećina naših pacijenata zbrinjava se van Zavoda. U šest gradova Kantona, povremeno i svih osam, obavljam pregleda, savjetovanje i podjelu terapije. **Zatvori:** Ugovorom je regulisana saradnja sa dva zatvora – Zenica i Busovača. Napominjemo da je tek sada na nivou FBiH krenula priprema smjernica za uvođenje supstitucione terapije u zatvorima, a kod nas je to uhodani posao.

Liječenje zbog nasilja u porodici: Po odluci suda preuzimamo pacijenta na ambulantno i stacionarno liječenje. Najčešće se radi o alkoholizmu, ali i o nasilju u vezi sa ilegalnim drogama. Ovo je primjer dobre prakse u Federaciji BiH – iskustva su prikazana na konferenciji u Sarajevu koju je organizovao Gender centar Federacije BiH.

Detoks. Ovisnici o alkoholu i heroinu sada su na jednom mjestu! Uprkos povećanom kapacitetu odjeljenja za 40% te relativno konzervativnim indikacijama za prijem ostvarena je iskorištenost posteljnog fonda od približnom 80% sa daljom tendencijom rasta.

Intersektorska saradnja funkcioniše sa potpisanim sporazumima ili bez njih. Nema prepreka. Tu su zdravstvene ustanove, vladine i nevladine organizacije, škole, fakulteti, policija, centri za socijalni rad, vjerske ustanove, komune.

Zaštita na radu i zaštita od požara. Ova oblast je u cjelosti uređena pravilnicima, protokolima i standardima. Po istim dokumentima se provodi edukacija svih uposlenih.

Nabavljena su zakonom propisana zaštitna sredstva i provedena su mjerenja sa stanovišta zaštite na rada. Kontrola, nabava i održavanje istih odvija se u zakonom propisanim rokovima.

Arhiviranje podataka obavlja se u skladu sa Zakonom o arhivskoj građi Federacije BiH, i Uredbi o organizovanju i načinu vršenja arhivskih poslova u pravnim licima u Federaciji BiH.

AKAZ. U protekloj godini smo radeći na podizanju kvaliteta usluga na nivo koji je definisan Agencijom za kvalitet i kreditaciju, te smo nakon samoocjene i ocjene vanjskih ocjenjivača ispred Agencije dobili potvrdu o dostignutom stepenu kvalitet u radu i dobili akreditaciju kao jedina ustanova ovog tipa, do sada, u BiH.

Problem koji se nameće: osnovni problem uz svu nabrojanu i zadovoljavajuću funkcionalnost i krajnje zadovoljavajući ishod jest neadekvatnost prostornog kapaciteta. Taj problem nadilazi mogućnosti menadžmenta da sam rješava problematiku, te je u toku protekle godine ostvaren kontakt sa relevantnim nivoima uz akceptiranje i prihvatanje naših stavova i prijedloga, uz obećanje da će se angažman u realizaciji podići na veći ili na izvedbeni nivo.

U Zavodu za bolesti ovisnosti je sa 31.12.2017.godine bilo zaposlenih 37 radnika, od kojih medicinskog kadra ukupno 24, i nemedicinskog 13 radnika. Procenat zdravstvenih radnika i saradnika iznosi 65 % od ukupnog broja uposlenih, što je u skladu sa standardima i normativima kadra, utvđenim Jedinistvenom metodologijom kojom se bliže utvrđuju kriteriji i mjerila za zaključivanje ugovora između nadležnog zavoda zdravstvenog osiguranja i zdravstvene ustanove („Službene novine FBiH “ br: 34/13, 90/13), prema kojima je odnos medicinskog i nemedicinskog kadra 65% : 35%.

Izvršenje Programa rada

Program prevencije, dijagnosticiranja i svi terapijski postupci usuglašeni su sa doktrinarnim principima struke, standardima Agencije za kvalitet i akreditaciju (AKAZ), međunarodnim i domaćim vodičima i smjernicama za tretman ovisnika kao i preporukama Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) i Evropskog monitoring centra za droge i ovisnost o drogama (EMCDDA).

Ukupni prihodi su **rasli za 3,1%** u odnosu na prethodnu godinu, a bili su u nivou postavljenog plana, dok su **rashodi bili manji za 3,6%** u odnosu na prethodnu godinu ili **za 5,1% u odnosu na plan**, što je rezultiralo ostvarenim **suficitom u toku 2017.** godine u iznosu **od 66.249,00 KM**, odnosno Zavod za bolesti ovisnosti je, (za razliku od prethodne godine u kojoj je poslovao sa gubitkom od -27846 KM) poslovao **pozitivno** u naznačenom iznosu. Pozitivan bilans je prije svega izraz racionalnog discipliniranja potrošnje.

S poštovanjem!

Direktor
prim. mr. med. sci. Amir dr. Čustović
neuropsihijatar

Zenica, 23.02.2018. godine